

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI
AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC**

**Cu titlu de manuscris
CZU: 343.14:343.52(043.2)**

PITERSCHI Eugeniu

**ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNII
DE FALSIFICARE A PROBELOR**

**REZUMATUL TEZEI DE DOCTOR ÎN DREPT
Specialitatea: 554.01 - Drept penal și execuțional penal**

Autor: PITERSCHI Eugeniu

Conducător de doctorat: GHERMAN Marian
doctor în drept, conferențiar universitar

Comisia de îndrumare: COJOCARU Radion
doctor în drept, profesor universitar,
LARII Iurie
doctor în drept, profesor universitar,
GLAVAN Boris
doctor în drept, conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe penale și Drept public” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova.

Autor:

PITERSCHI Eugeniu

Conducător de doctorat:

GHERMAN Marian, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI.

Comisia de doctorat:

1. CHIRIȚA Valentin, președinte al Comisiei de doctorat, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;
2. GHERMAN Marian, conducător de doctorat, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;
3. LARII Iurie, referent oficial, doctor în drept, profesor universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;
4. BUJOR Valeriu, referent oficial, doctor în drept, profesor universitar, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată din Moldova;
5. NASTAS Andrei, referent oficial, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport din Moldova.

Secretar al Comisiei de doctorat:

CICALA Alexandru, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne.

Susținerea va avea loc în data de 16 iunie 2023, ora 14.00, în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI (adresa: mun. Chișinău, str. Gh. Asachi, nr. 21, bloc administrativ, etajul III, sala de conferințe).

Rezumatul și teza de doctorat pot fi consultate la biblioteca Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, pe pagina web a Școlii Doctorale Științe penale și drept public (<https://www.academy.police.md/scoala-doctorala/sustinere-teze-de-doctorat/teze-de-doctorat>) și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.cnaa.md).

Autor: _____ PITERSCHI Eugeniu

Secretarul Comisiei de doctorat: _____ CICALA Alexandru,
doctor în drept,
conferențiar universitar

**CUPRINSUL
REZUMATULUI TEZEI**

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	12
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	35
BIBLIOGRAFIE.....	41
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	44
ADNOTARE (în limbile română, rusă și engleză).....	47-49

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Un element de bază la realizarea actului justiției îl constituie procedura probării de către participanții la proces a unor anumite elemente și circumstanțe de fapt invocate în vederea susținerii propriilor interese legale. Orice manifestări abuzive pe filiera respectivă generează un pericol social cu un caracter deosebit, acestea atentând nu doar la interesele vitale ale statului de asigurare a funcționalității pe segmentul puterii judiciare, ci prejudiciază și interesele persoanelor fizice și juridice în parte [16, p. 21].

Legea penală a Republicii Moldova prevede: „...răspunderea penală pentru o serie de infracțiuni orientate la destabilizarea relațiilor sociale în domeniul justiției (art. 303–323 Cod penal), însă una dintre cele mai periculoase fapte infracționale în acest sens, ținând cont de eventualele consecințe ale acesteia, urmează de recunoscut anume infracțiunea de falsificare a probelor prevăzută în art. 310 Cod penal al Republicii Moldova. Astfel, urmărind scopul ocrotirii celor mai importante valori sociale, legiuitorul a considerat necesar să delimiteze și să incrimineze printr-o componență de infracțiune separată acele fapte prin comiterea cărora se alterează adevărul în procesul înfăptuirii justiției” [16, p. 21].

Din totalitatea normelor penale ce incriminează infracțiunile contra justiției, referindu-ne în parte la fapta prevăzută de art. 310 CP RM, se atestă incontestabilitatea *caracterului prejudiciabil* al acesteia, care constă în discreditarea evidentă a încrederii publice în sistemul judiciar, precum și subminarea generală a eficienței entității respective. Din start, putem menționa că în prevederile art. 310 se stabilește răspunderea pentru două infracțiuni distincte: falsificarea probelor în procesul civil, prevăzută în – alin. (1), și falsificarea probelor în procesul penal – alin. (2).

Contextual valorilor și obiectivelor indicate, se va reține că starea legalității pe palierul *administrarea probelor* în cadrul procesului penal și procesului civil în prezent este una nefavorabilă, fiind expusă riscului condiționat de mai multe lacune și dificultăți de ordin conceptual, interpretativ și aplicativ ale noțiunii de *falsificare a probelor*, pe care le-am supus analizei și aprecierii în compartimentele respectivei lucrări. Or, asemenea fapte generează îngrijorare și nu pot fi ignorate, deoarece fiecare caz de denaturare a situației de fapt, ce prezintă importanță și valoare probatorie într-un proces judiciar, produce un impact absolut negativ și ireversibil asupra calității actului justiției în special, dar și imaginerii statului ca unic exponent al activității de realizare a justiției în general.

Datorită perioadei minime de existență a sistemului național de drept în cadrul statului moldovenesc independent, în legislația penală autohtonă a lipsit timp îndelungat o normă separată care să prevadă răspunderea pentru falsificarea probelor, aceasta fiind implementată odată cu punerea în aplicare a actualului Cod penal (art. 310).

În pofida acestui fapt, acțiunile din categoria respectivă erau recunoscute ca fiind ilegale și pasibile de penalizare chiar și în condițiile lipsei unei norme directe în acest sens, conform prevederilor care stabileau răspunderea penală pentru declarații mincinoase (art. 314 CP), denunț fals (art. 311 CP), fals în acte publice (art. 332 CP), tragerea cu bună știință la răspundere penală a unei persoane nevinovate (art. 306 CP), etc. [6].

Din considerentele expuse mai sus, situația constatată în partea ce ține de evoluția infracțiunilor de falsificare a probelor în sistemul național de drept, ne limitează examinarea subiectului respectiv doar la perioada începând cu anul 2002, când a fost adoptat și pus în aplicare actualul Cod penal care prevede direct răspunderea penală pentru falsificarea probelor, prin introducerea unei norme juridico-penale separate în acest sens (art. 310 Cod penal) în Partea Specială prin Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002.

Datele statisticii oficiale ne demonstrează că în primul an de aplicare a actualului Cod penal nu a fost depistată nici o infracțiune de falsificare a probelor, primele cazuri din această categorie fiind înregistrate abia începând cu anul 2003, după care se observă o creștere semnificativă către anul 2013, urmată de scăderea cotei acestora din numărul total de infracțiuni în anii 2020–2021, când s-a fixat un număr minim al infracțiunilor prevăzute de art. 310 Cod penal, pentru perioada ultimilor șase ani. În legătură cu aceasta, se menționează că coeficientul procentual al infracțiunilor de falsificare a probelor în raport cu numărul total al infracțiunilor săvârșite nu este unul semnificativ [10].

O creștere atât de dinamică a numărului total de infracțiuni privind falsificarea probelor se explică printr-un cumul de cauze și condiții generatoare ale situației respective. În viziunea noastră, principalele dintre acestea sunt: majorarea semnificativă a sarcinii de muncă în cazul organelor de urmărire penală, Procuraturii și serviciilor care efectuează activitatea specială de investigații; complexitatea sporită a procedurilor de probațiune și scăderea în același timp a nivelului de profesionalism în cazul subiecților ce aplică normele procedurale de administrare a probelor; ineficiența mijloacelor și mecanismelor legale existente de contracarare a factorilor cauzatori/stimulatori ai infracțiunilor de falsificare a probelor, inclusiv aplicarea de către factorii de decizie, preponderent la etapele inițiale ale procesului penal, a unui model competitiv de efectuare a urmăririi penale, cu accentuarea indicilor de cantitate a cauzelor penale finalizate în detrimentul calității acestora.

În acest sens, menționăm că analiza detaliată a cauzelor și condițiilor care servesc ca factor generator al creșterii numărului de cazuri privind infracțiunile de falsificare a probelor nu constituie unul dintre obiectivele de studiu al prezentei lucrări. Însă, în condițiile existenței cel puțin a uneia dintre cauzele indicate, riscul emiterii unei decizii procesuale întemeiate pe probe falsificate este unul semnificativ.

Analizând datele statistice a dinamicii infracțiunilor de falsificare a probelor, obligatoriu se va ține cont că informația dată nicidecum nu reflectă în măsură deplină situația criminogenă reală la acest compartiment și dimensiunile obiective ale acestui fenomen, deoarece pentru infracțiunea respectivă este caracteristic un grad avansat de latență. Majoritatea cercetătorilor, care au realizat studii în domeniul infracțiunilor contra justiției, menționează că datele oficiale privind cazurile înregistrate de falsificare a probelor, se deosebesc semnificativ de situația existentă.

În contextul celor menționate, se cere imperativ un răspuns la întrebarea: „[c]e prezintă prin sine falsificarea probelor? În acest sens, se impune remarcă privind lipsa unor definiții/noțiuni ale conceptului respectiv definitivat legislativ. În conținutul Codului penal, inclusiv în norma acestuia care prevede răspunderea pentru falsificarea probelor, lipsesc cu desăvârșire concepte în acest sens sau eventuale trimiteri de ordin general la alte reglementări legislative și normative ale noțiunii de falsificare a probelor, fapt care complică și generează impedimente semnificative în activitatea practicienilor pe domeniul aplicării normei stipulate în special și realizării justiției în general. Aceeași situație se constată la nivelul cadrului normativ departamental, care de asemenea nu oferă o definiție sau un concept bine determinat și desfășurat al noțiunii respective. Mediul științific autohton, dar și cel internațional în literatura de specialitate la fel nu conturează eventuale concepte ale noțiunii respective, majoritatea cercetărilor în domeniu limitându-se la interpretări de ordin general a acțiunilor de falsificare a probelor ca componență de infracțiune. Astfel, în scopul unificării practicii judiciare și teoriei penale, considerăm că interpretarea oficială a noțiunii de falsificare a probelor ar trebui făcută nu arbitrar, ci de către legiuitor prin formularea în textul normei penale a unei definiții corespunzătoare” [16, p. 22-23].

Contextual celor indicate, se impune concluzia potrivit căreia, în pofida multiplelor idei și abordări teoretico-practice din partea subiecților interesați, infracțiunea de falsificare a probelor continue să rămână un palier de studiu neexplorat până la capăt, care necesită intervenții evidente pentru conformarea normei juridico-penale ce reglementează fapta respectivă, cu realitățile de drept existente.

Analiza infracțiunii de falsificare a probelor denotă cu certitudine faptul că: „...în practica judiciară a Republicii Moldova, la moment se constată probleme aferente interpretării și încadrării juridice a acțiunilor respective, acestea fiind condiționate în mare parte de necorespunderea prevederilor penale pe această filieră reglementărilor de ordin procesual penal la compartimentul ce vizează administrarea probelor și subiecții implicați în acest proces” [16, p. 24].

În acest sens, unul dintre scopurile generale ale tezei poate fi formulat ca studierea complexă a faptei de falsificare a probelor, ca infracțiune distinctă din categoria celor care atentează la actul justiției și la capacitatea instituțiilor

statului de a asigura realizarea corectă a acestuia, întru asigurarea respectării integrale a drepturilor fundamentale ale persoanei.

Un alt scop, nu mai puțin important al prezentei lucrări, îl putem desemna ca fiind studierea complexă a mijloacelor/metodelor/mecanismelor de falsificare a probelor ca modalitate de realizare a laturii obiective în cazul infracțiunii de referință, care nu sunt reflectate la moment în conținutul normei penale din art. 310 Cod penal, ce reglementează acțiunea respectivă, urmată de aprecierea și evaluarea capacităților legale și doctrinare ale sistemului național de drept, orientate la interpretarea, reglementarea și aplicarea corespunzătoare a normelor penale privind subiectul vizat.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. O contribuție însemnată la studierea evoluției incriminării infracțiunii respective în legislația penală a Republicii Moldova și a altor state, s-a rezumat datorită aportului și studiilor efectuate de către autorii din R. Moldova și cei din străinătate, după cum ar fi: A. Borodac, S. Brînză, X. Ulianovschi, M. Gherman, T. Osoianu, V. Stati, V. Grosu, I. Țurcanu, R. Popov, S. Copetchi, Ig. Hadîrca, I. Dolea, A. Doga, A. Gîrlea, I. Macari, A. Reșetnicov, G. Ulianovschi, M. Basarab, Al. Boroî, N. Cochinescu, V. Dongoroz, Gh. Dărîngă, I. Deleanu, Gh. Diaconescu, C. Duvac, Kahane Siegfried, I. Oancea, N. Giurgiu, D. Lămășanu, M. Mureșan, Al. Tănase, R. Secrieru, S. Astașov, I. Arendarenko, A. Brilliantov, R. Belkin, M. Bikmurzin, I. Blagodari, M. Bajanov, Iu. Budaeva, V. Borkov, A. Belozerskih, T. Bogoliubova, Ȃ. Babaeva, Iu. Kuleșov, E. Kupreășina, R. Kostenco, V. Kurleandskii, V. Vișneakov, B. Volkov, N. Gromov, E. Elaghina, V. Maiborodova, I. Ivanov, A. Ignatov, K. Idrisov, G. Novoselov, L. Neceaeva, A. Rarog, M. StrogoVICI, M. Treușnikov, A. Trainin, Iu. Șcigolev, F. Faktullin, A. Halikov.

Necesitatea subiectului supus cercetării științifice, este condiționată de stringența sarcinilor actuale propuse spre realizare prin promovarea politicii interne de către Republica Moldova, orientate la edificarea unui stat de drept, fără de care se face imposibilă asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, instituirea unui mecanism fiabil de funcționare a instituțiilor statale. La rândul său, funcționarea mecanismului de stat, asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, sunt imposibile fără implementarea justiției. În special, aferent aceluiași subiect, în partea ce ține de necesitatea și actualitatea studiului respectiv se va menționa inclusiv condiționarea acestuia de incoerența dintre reglementările normative existente și realitățile practicii aplicative întâlnită în activitatea cotidiană a subiecților de aplicare a legii.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul prezentului studiu constă în elucidarea falsificării probelor ca infracțiune incriminată în legislația penală a Republicii Moldova. În special, studiul este concentrat pe direcția analizei și constatării impedimentelor întâmpinate de către subiecții de aplicare a legii, și anume pe

punerea în practică a prevederilor art. 310 Cod penal, iar ca rezultat înaintarea la acest subiect a recomandărilor de modificare și completare a legislației penale.

Pentru atingerea scopului menționat, prezenta cercetare și-a propus următoarele **obiective**: 1) analiza evoluției incriminării infracțiunii de falsificare a probelor în legislația penală a R.M. și a altor state; 2) elucidarea esenței falsificării probelor ca fenomen socio-juridic; 3) analiza cauzelor și condițiilor generatoare ale infracțiunii de falsificare a probelor și ale elementelor constitutive ale acesteia; 4) conturarea/desemnarea doctrinară și normativă a conceptului de falsificare a probelor în procesul penal și procesul civil: noțiune, caracteristici particulare, importanța și gradul prejudiciabil al faptei respective; 5) constatarea legăturii dintre fapta de falsificare a probelor și eventualele consecințe care pot surveni în rezultatul comiterii acesteia, inclusiv asupra sistemului de drept și impactul social survenit ca urmare a infracțiunii de referință; 6) evidențierea problematicei și incertitudinilor de ordin interpretativ și aplicativ existente la moment, condiționate de caracterul imperfect al normei de referință; 7) analiza și aprecierea garanțiilor legale de respectare a drepturilor omului și libertăților fundamentale în cazul administrării și utilizării unor probe false; 8) studierea practicii judiciare în materie de falsificare a probelor, formularea recomandărilor în vederea excluderii lacunelor relevate și aplicării uniforme a normelor respective de către organul de urmărire penală și instanțele de judecată; 9) determinarea criteriilor de delimitare a falsificării probelor de alte fapte infracționale omogene după esență, conținut și caracteristici; 10) evaluarea regimului sancționator; 11) evaluarea cadrului normativ din străinătate pe dimensiunea infracțiunii de falsificare a probelor și aprecierea oportunității de utilizare a rezultatului acestei evaluări în vederea formulării și motivării propunerilor *de lege ferenda*; 12) evidențierea unor propuneri *de lege ferenda* ce ar viza perfecționarea cadrului normativ-penal referitor la incriminarea actelor de falsificare a probelor.

Metodologia cercetării științifice. În scopul atingerii obiectivelor indicate *supra* au fost folosite materiale normative și doctrinare care vizează direct sau, după caz, indirect, infracțiunea de falsificare a probelor.

Astfel, la categoria materialelor normative putem enunța că au fost operate în primul rând consultări și trimiteri la legislația autohtonă, inclusiv la surse literare locale care formează doctrina națională în domeniul cercetat. Totodată, axându-ne pe obiectivele și scopul cercetării, au fost utilizate multiple surse din legislațiile penale aplicabile pe continentul european și asiatic, aici referindu-ne la actele normative în domeniu ale statelor europene și celor din spațiul ex-sovietic, care au fost supuse analizei în raport cu legislația similară națională, fiind aplicată în acest scop *metoda comparativă*.

Un alt aspect important, care a fost utilizat pe larg în prezenta lucrare, îl reprezintă doctrina de specialitate. Aici menționăm cu precizie că au fost con-

sultate pe larg lucrările savanților și autorilor autohtoni, inclusiv ale celor din străinătate, care au analizat și cercetat elementele componente ale infracțiunii în general și ale faptei ilicite de falsificare a probelor în special. În același timp, au fost amănunțit examinate monografiile și ghidurile publicate la subiectul supus cercetării în prezenta lucrare.

Simultan, au fost studiate materialele conferințelor naționale și internaționale care prezintă o importanță sporită pentru cercetarea infracțiunii de falsificare a probelor. Totodată, nu au fost trecute cu vederea nici articolele științifice ale revistelor din domeniul juridic, în care autorii demersurilor științifice abordează atât direct cât și tangențial fenomenul antisocial de falsificare a probelor.

În aceeași ordine de idei, în prezenta cercetare au fost aplicate un șir de metode generale și speciale, după cum ar fi: *metoda istorico-juridică, statistică, sistemică, comparativă, sondajul*.

Rezultatul final al studiului în cauză nu ar fi fost posibil fără aplicarea *metodei logice*, în procesul creativ asupra subiectului abordat, care a fost aplicată pe larg în vederea argumentării și demonstrării temeiniciei propunerilor formulate în calitate *de lege ferenda*.

Noutatea și originalitatea științifică. Acest studiu reprezintă o etapă incipientă în domeniul de cercetare complexă a aspectelor juridico-penale ale infracțiunii de falsificare a probelor. În lucrare de asemenea au fost formulate pentru prima dată unele concluzii și recomandări sub formă *de lege ferenda* care pot constitui un fundament științific pentru modificări legislative.

Abordările inovative ale studiului rezultă din caracterul elementelor cercetate în prezenta lucrare, calificate de către noi ca fiind o omisiune juridică, specific segmentului propus spre examinare, după cum urmează: 1) a fost stabilit că aplicarea în practica cotidiană a normei penale, destinată contracarării și prevenirii cazurilor de falsificare a probelor, generează o serie de dificultăți condiționate în mare parte de lacunele semnificative caracteristice conținutului și structurii acesteia; 2) a fost identificată existența omisiunilor legislative și necorespunderea prevederilor în vigoare, pe acest segment, reglementărilor procesual-penale la compartimentul ce vizează administrarea probelor și subiecților implicați în acest proces; 3) a fost constatat caracterul neuniform al aplicării reglementărilor existente în practica cotidiană; or, acestea se caracterizează prin incertitudine și interpretări ambigue; 4) urmare realizării unei analize comparative a normei existente, se conchide asupra oportunității și necesității structurării acesteia într-o formă mai extensivă, care va permite exercitarea incidenței asupra unui spectru mai larg de elemente și mecanisme utilizate la realizarea laturii obiective, dar și asupra unui grup mai largit de subiecți.

Semnificația teoretică a lucrării se relevă din importanța studiului respectiv care, în condițiile constatării lacunelor, divergențelor și imperfecțiunii ca-

lificative (numărul restrâns de subiecți desemnați și nespecificarea modalităților posibile de realizare a laturii obiective în redacția actuală a normei art. 310 Cod penal) constatate în procesul analizei problemei de referință, vine să servească ca sursă de inspirație și suport pentru alți teoreticieni care-și aduc aportul la dezvoltarea și evoluția școlii naționale de drept penal.

Concluziile și constatările identificate în rezultatul prezentei cercetări servesc drept o sugestie în domeniul reglementării răspunderii penale pentru falsificarea probelor și prevenirea aplicării neuniforme a legislației penale.

Valoarea aplicativă a lucrării rezultă din constatările și concluziile obținute în cadrul cercetării, care va oferi subiecților de aplicare a legii posibilitatea soluționării unor probleme întâlnite în procesul calificării infracțiunii de falsificare a probelor. Este de menționat faptul că identificând deficiențele juridice, au fost înaintate și propuneri de soluționare a acestora.

Rezultatele prezentei cercetări pot servi drept reper pentru completarea legislației penale a Republicii Moldova, realizarea eficientă a obiectivelor prezentului act normativ și protecția justiției, deținând inclusiv rolul de sugestie în domeniul reglementării răspunderii penale pentru falsificarea probelor și evoluția unor noi teorii de prevenire a infracțiunii date.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere constau în: analiza teoretico-practică a cadrului normativ de incriminare a infracțiunii prevăzută de art. 310 Cod penal. La fel, a fost elaborat mecanismul juridico-penal necesar estimării eficienței funcționării prevederilor legale în domeniu, cu formularea unor concluzii și recomandări de ordin teoretico-practic și normativ, inclusiv cu titlu *de lege ferenda*, orientate spre perfecționarea și interpretarea uniformă a semnelor obiective și subiective ale infracțiunii analizate.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice obținute în cadrul prezentei cercetări urmează a fi folosite în procesul instruirilor universitare cu profil juridic, a masteranzilor, precum și a doctoranzilor. Totodată, prezentele constatări și recomandări vor fi utile subiecților de aplicare a legii, în practica cotidiană.

În acest context propunerile și recomandările *de lege ferenda*, formulate în rezultatul cercetării, pot fi luate în considerație la perfecționarea cadrului normativ ce vizează normele art. 310 Cod penal.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele cercetărilor desfășurate au fost puse în discuție în cadrul unui șir de foruri științifice naționale și internaționale. Ideile de bază înaintate de către autor și expuse în prezentul studiu au fost publicate în diverse reviste științifice de profil, după cum ar fi: *Anale Științifice*, *Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*; *Revista Institutului Național al Justiției*; *Revista „Legea și Viața”*; *Ziar bilunar la revista „Administrația Publică”*; *Jurnalul Juridic Național: Teorie și Practică*; *Revista „Lingvo-Science”*, editată la tipo-

grafia orașului Varna din Republica Bulgaria; Revista „Vector European”; Revista „Intellectus”; Culegerile comunicărilor în cadrul Universității de Stat din Moldova; Revista „Administrarea Publică”; Revista națională de Drept; Revista „Dreptul” din România (Uniunea Juriștilor din România); Revista „Fiat Iustitia” de la Facultatea de Drept Cluj-Napoca a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din București (România); Materialele conferinței internaționale științifico-practice „Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene”; Журнал „Актуальные научные исследования в современном мире”, orașul Pereiaslav din Ucraina; Materialele Conferinței științifico-practice internaționale cu genericul „Modern scientific challenges and trends”, desfășurată în orașul Varșovia (Republica Polonă).

Publicații la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 30 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: infracțiune, justiție, probe, dovezi, proces penal, proces civil, elemente, fals, fapte, calitate de probe, document, falsificarea probelor, comparat, autentic, consecințe.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea tezei, conține argumentarea prezentei cercetării și cuprinde următoarele compartimente: actualitatea și importanța temei abordate, scopul și obiectivele, ipoteza cercetării, metodologia cercetării științifice, noutatea științifică, metodologia cercetării, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și sumarul capitolelor tezei.

Capitolul I, intitulat „*Analiza situației în domeniul investigării infracțiunii de falsificare a probelor*”, structural alcătuit din 3 subcapitole, este consacrat în prim-plan studierii și cercetării conceptului de falsificare a probelor. În prezentul capitol a fost acordată o atenție sporită mecanismului de definire și incriminare a infracțiunii vizate în legislația penală a Republicii Moldova și în cercetările teoretico-practice ale autorilor din străinătate.

Astfel, capitolul I reprezintă o totalizare a ideilor doctrinare aferente subiectului abordat, prezentate în regim de sinteză a conceptelor promovate atât de către școala națională de drept cât și de către școlile similare din străinătate, preponderent din spațiul ex-sovietic. Considerăm că o astfel de tratare generează o valoare adăugată semnificativă școlii autohtone de drept penal, în special la compartimentul ce vizează obiectul prezentului studiu.

În sensul celor menționate: „[i]ntroducerea faptei de falsificare a probelor ca componentă de infracțiune separată în Codul penal este apreciată de specialiștii în domeniu ca o decizie corectă, orientată la fortificarea sistemului judiciar al Republicii Moldova, în contextul în care obiect al atentatului criminal în situația respectivă îl constituie relațiile sociale care asigură funcționarea normală a instituțiilor împunernicite de către stat să realizeze actul justiției. Astfel, săvârșind acțiuni orientate la falsificarea probelor, infractorul se contrapune modului stabilit de administrare a acestora în cadrul procesului penal și civil, în situația în care noțiunea de probe, administrarea, pertinența și admisibilitatea acestora sunt determinate de legislația în vigoare. Problemele existente de reglementare procesuală, calificare și prevenire a infracțiunilor contra justiției, în special a infracțiunilor de falsificare a probelor prezentate organelor de drept, necesită o abordare și analiză științifico-practică în scopul înlăturării lacunelor existente” [16, p. 22].

Fiind incriminată infracțiunea de falsificare a probelor în limitele normative ale Legii penale a Republicii Moldova, aceasta a servit ca temei de discuție, analiză și dezbateri în rândul doctrinarilor preocupați de studiul juridico-penal al variantelor tipice infracționale ale fărădelegilor instituite în Codul penal al Republicii Moldova.

Astfel, în mediul academic și în literatura de specialitate din R. Moldova nu se găsesc lucrări științifice sau studii monografice ale căror obiect de cercetare ar constitui în parte infracțiunea de falsificare a probelor, sub toate aspectele sale. Subiectul respectiv a fost abordat doar tangențial în câteva publicații și lu-

crări de specialitate în domeniul dreptului penal, însă fără o aprofundare fundamentală în esența situației aferente normei juridico-penale care reglementează faptele infracționale de falsificare a probelor.

În condițiile descrise, prima lucrare publicată în R. Moldova pe care o supunem analizei este „*Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială*” a profesorului Ivan Macari, în cadrul căreia autorul a efectuat o analiză juridico-penală a infracțiunii de falsificare a probelor și, consecvent acesteia, susține ideea precum că: „...pericolul social al acțiunilor îndreptate spre falsificarea probelor constă în faptul că ele împiedică stabilirea adevărului, influențând astfel pronunțarea unei sentințe, hotărâri ori a altei decizii...” [13, p. 366]. Prin urmare, observăm că în lucrarea indicată, pe lângă analiza juridico-penală este expusă și poziția autorului referitor la pericolul social al acțiunilor de falsificare a probelor. Astfel, reiterăm că rezultatul acestei infracțiuni poate decide într-un fel sau altul soarta persoanei, determinând, după caz, eliberarea de răspundere penală sau din contra, condamnarea pentru acțiuni care în fapt nu le-a comis etc.

În anul 2004, profesorul universitar al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, Alexandru Borodac, a publicat lucrarea „*Manual de drept penal. Partea specială*”, în care autorul susține că: „falsificarea probelor presupune denaturarea, deformarea, alterarea sau contrafacerea lor” [2, p. 458]. Totodată, autorul oferă o explicație prin definirea conceptelor de participant în proces, reprezentant, persoană cu funcție de răspundere și avocat care pot deține calitatea de subiect al infracțiunilor de falsificare a probelor, în versiunea Codului penal al Republicii Moldova cu modificările ulterioare până în anul 2004. Consecvent cu aceasta, în lucrarea respectivă sunt menționate și metodele care pot fi aplicate de către făptuitori la comiterea infracțiunii date, incluzând în sine o analiză juridico-penală succintă a faptei ilegale supuse cercetării.

În anul 2005, în spațiul literar de specialitate apare de sub tipar o lucrare a unui grup de autori din cadrul Universității de Stat și al Universității Libere Internaționale din Moldova intitulată „*Drept penal/Partea specială*”, aceasta fiind una mai inovativă în domeniul dreptului penal. Astfel, în lucrarea menționată, Sergiu Brînză, Xenofon Ulianovschi, Vitalie Stati, Vladimir Grosu și Ion Țurcanu, în calitate de autorii, susțin că: „[g]radul de pericol social al infracțiunii de falsificare a probelor duce la denaturarea adevărului, influențând pronunțarea unei sentințe, hotărâri ori a altei decizii judiciare, ...iar persoanele în defavoarea cărora s-a pronunțat hotărârea în procesul judiciar sau rudele celui condamnat își formează părerea de injustiție privind sistemul de drept” [3, p. 588]. Astfel, putem conchide că, în viziunea autorilor indicați, falsificarea probelor este o infracțiune cu un grad prejudiciabil eminent care afectează direct în sens negativ procesul de înfăptuire a justiției de către organele judecătorești.

Un alt grup de autori în componența lui Artur Airapetean, Diana Ioniță,

Svetlana Prodan și Ruslan Popov, în lucrarea colectivă „*Note de curs Drept Penal, Partea Specială*” (Ciclul I), indică la consemnarea pentru prima dată în legea penală autohtonă a institutului de falsificare a probelor și la aplicarea în trecut, până la implementarea acestuia, doar a unor sancțiuni disciplinare sau, după caz, contravenționale pentru săvârșirea unor asemenea fapte. Totodată, același grup de autori desemnează realizarea laturii obiective în cazul infracțiunii de falsificare a probelor, ca fiind un complex de activități care pot îngloba inclusiv acțiuni de folosire în calitate de probe a unor înscrisuri vădit false, distrugere a probelor (prin ardere, rupere, dizolvare, ștergere etc.) sau influență asupra părții vătămate, martorilor, inculpaților de a da declarații false organului de urmărire penală sau instanței de judecată [1].

De această dată nu putem fi de acord cu autorii lucrării indicate or, după cum am relatat anterior, chiar și în condiția lipsei unei norme separate în legislația penală privind infracțiunea de falsificare a probelor, anterior implementării acesteia, comiterea unor asemenea fapte era încadrată și sancționată potrivit altor norme juridico-penale, elementele cărora erau apropiate după sens și puteau fi interpretate/aplicate corespunzător speței în parte. Aferent aceleiași teorii, nu poate fi acceptată nici ideea privind modul expus de manifestare a laturii obiective în cazul falsificării probelor. În acest sens, se menționează inadmisibilitatea calificării ca falsificare de probe a acțiunilor de influență asupra părții vătămate, martorilor sau inculpaților cu scopul determinării acestora de a da declarații false organului de urmărire penală sau instanței de judecată; or, asemenea acțiuni urmează a fi calificate potrivit componentei de infracțiune prevăzută de art. 309 Cod penal (*Constrângerea de a face declarații*). În legătură cu aceasta, se va menționa răspunderea penală care poate surveni în cazul participanților la procesul penal cu statut de martor, parte vătămată sau expert, astfel încât limita de delimitare teoretică între aceste componente este una minimă, care implică dificultăți evidente de desemnare a acesteia și urmează a fi abordată ulterior în conținutul lucrării respective.

În același context, susținem integral ideea atribuirii la latura obiectivă a infracțiunii de falsificare a probelor, inclusiv a acțiunilor de distrugere a probelor (prin ardere, rupere, dizolvare, ștergere etc.) care, chiar și în condiția în care nu se potrivesc întru totul sensului etimologic al noțiunii de *falsificare*, oricum presupun activități de influență distructivă orientate la denaturarea tabloului probatoriu general într-o cauză penală sau civilă. Astfel, în viziunea noastră, falsificarea unor date/obiecte/documente care dețin calitatea de probe într-un proces penal sau civil, reprezintă o acțiune de modificare/denaturare a conținutului sau structurii inițiale a acestora, cu păstrarea parțială a elementelor de structură și particularităților specifice. Concomitent, acțiunea de distrugere, comisă în aceleași circumstanțe față de probele administrate în cadrul proce-

sului civil sau penal, presupune lichidarea completă a acestora care, de fapt, nu se înscrie sub acțiunea de falsificare în sensul menționat, însă scopul urmărit în finalitatea sa este identic. Din motivele expuse, considerăm absolut necesar de-a plasa normativ acțiunea de distrugere/deteriorare a probelor sub incidența noțiunii generale de falsificare a probelor, care urmează să constituie obiectul unei inițiative *de lege ferenda* în contextul situației de referință.

În legătură cu același subiect s-au expus autorii Sergiu Brînză și Vitalie Stati de la Universitatea de Stat din Moldova, care au publicat monografia cu denumirea „*Drept penal. Partea specială*”.

Astfel, în al II-lea volum a publicației menționate, se regăsește și analiza faptei infracționale de falsificare a probelor. Analiza în cauză, reprezintă o descriere minuțioasă a elementelor componente ale infracțiunii supuse cercetării și consecvent cu aceasta, autorii susțin ideea că: „[n]ecesitatea de a se asigura garanții reale pentru descurajarea și evitarea oricăror metode și practici abuzive în obținerea probelor face ca, în sistemul infracțiunilor contra justiției, una dintre cele mai grave infracțiuni să fie cea privind falsificarea probelor. Orice act justițial trebuie să aibă la bază un ansamblu de probe pertinente și concludente. În caz contrar, dacă probele sunt falsificate, acest lucru poate constitui premisa pentru emiterea unor hotărâri judecătorești ilegale și neîntemeiate. La fel, falsificarea probelor aduce prejudicii autorității puterii judecătorești, precum și poate contribui la săvârșirea altor infracțiuni contra justiției” [4, p. 691-692].

O publicație cu caracter mai general este realizată de către autorul Vasile Cibotaru, denumită „*Falsificarea probelor: examen teoretic și practic*”. În conținutul acesteia, se expune o succintă prezentare generică a conceptului de falsificare a probelor și totodată în esență este menționat că: „[f]alsificarea probelor provoacă un spectru larg de consecințe social negative, atât directe, cât și indirecte: cauzează daune participanților la proces, în special, se aduce atingere onoarei și demnității, reputației, intereselor materiale, libertății fizice, vieții și sănătății acestora; lezează imaginea justiției, ...lezează drepturile fundamentale ale omului – dreptul la apărare și dreptul la un proces echitabil” [5, p. 38].

În sensul subiectului abordat prin prisma prezentului studiu și contextual normei penale propriu-zise ce prevede răspunderea pentru falsificarea probelor, se menționează opinia majorității subiecților care o aplică în cadrul sistemului național de drept, potrivit căroră aceasta înregistrează deficiențe la compartimentul privind plenitudinea reglementării.

Astfel, conform sondajului efectuat pe un eșantion de 70 de angajați în funcții de procurori, ofițeri de urmărire penală și judecători din Republica Moldova, în proporție de 74,2 % din numărul celor intervievați consideră norma art. 310 din Codul penal, care reglementează infracțiunea de falsificare a probelor, ca fiind incompletă și necesitând modificări.

Astfel, analizând în ansamblu sursele autorilor autohtoni, concluzionăm cu certitudine că subiectul falsificării probelor este abordat doar foarte superficial, fără a desfășura în detalii caracterul și esența acestuia, fapt care constituie un impediment serios pentru dezvoltarea doctrinei naționale pe această dimensiune, inclusiv pentru subiecții de aplicare a legii în activitatea cotidiană. Situația respectivă servește un semnal evident privind necesitatea dezvoltării și evoluării permanente a obiectului supus cercetării.

În mediul științific de specialitate din spațiul european nu se identifică monografiile sau publicații dedicate cercetării subiectului abordat în parte ca componentă de infracțiune separată, toate investigațiile publicate aferent respectivului obiect de studiu având un caracter deductiv; situația respectivă impunea subiecților ce aplică legea necesitatea utilizării altor norme penale asemănătoare care, într-o anumită măsură, incriminează fapte apropiate prin esența lor infracțiunii de falsificare a probelor.

Contextual celor expuse, urmează de menționat că literatura de specialitate rusă înglobează o varietate numeroasă de studii și cercetări specifice domeniului falsificării probelor, oferind o multitudine de abordări ale subiectului respectiv prin prisma unui spectru foarte larg de criterii și obiective separate. Asemenea publicații aparțin unor autori ca Ivan Șermanov, Artur Avanesean, Mihail Șvarț, Anton Krasnikov, Mihail Kordukov, Ivan Ermolaev și altor doctrinari pentru care prezintă interes acest subiect. Totodată, se va remarca inclusiv că unele instituții de stat (persoane juridice) din Federația Rusă, la fel și-au expus public poziția cu referire la infracțiunea de falsificare a probelor, printre acestea fiind enumerați Biroul de avocați „Antonov & Partners”, administrația orașului Mojaisk din regiunea Moscova, Procuratura regiunii Orenburg, etc.

Astfel, în acest sens putem exemplifica autorul Ivan Șermanov care, în lucrarea „Фальсификация доказательств и результатов оперативно-розыскной деятельности” [33] și-a expus părerea privind inconsecvența legiuitorului în determinarea semnelor infracțiunii de falsificare a probelor și a rezultatelor activităților speciale de investigații.

Propria opinie asupra subiectului abordat și-a expus-o și autorul din Federația Rusă Artur Avanesean în articolul „Фальсификация доказательств”, dedicat tipurilor de probe care pot fi recunoscute ca fiind falsificate din următoarele puncte de vedere: prevederi procedurale; acțiuni procesuale pasibile de-a fi utilizate pentru constatarea faptului de falsificare a probelor; posibilitatea recunoașterii de către instanță prin decizii definitive a faptului falsificării probelor [18], inclusiv alte aspecte relevante ale infracțiunii studiate care pot fi întâlnite în realitatea obiectivă.

Teoreticianul Mihail Șvarț este un alt doctrinar rus, care de asemenea a abordat subiectul falsificării probelor prin prisma conceptului de *fals* sub mul-

tiple forme și în diferite domenii. În palmaresul său, autorul punctează asupra subiectului privind falsificarea probelor prin publicația intitulată „К вопросу о фальсификации доказательств в арбитражном процессе” [34].

Falsificarea probelor, ca faptă ilegală de manifestare în domeniului proceselor judiciare de arbitraj, prezintă un interes sporit inclusiv pentru Anton Krasnicov, autor al publicației „Почему доказательства фальсифицируют часто и как это прекратить”. În opinia autorului, aceste consecințe se datorează situației în care: „instanțele de judecată nu verifică autenticitatea probelor și respectiv nu identifică probele falsificate; abordează formal și pasiv cazurile relevate de falsificare a probelor; falsificarea probelor este realizată la un nivel înalt și astfel devine complicat de-a demonstra adevărul obiectiv, etc.” [25].

În procesul realizării prezentului studiu au fost analizate și opiniile subiecților de aplicare a legii, care reprezintă în instanțe acuzarea de stat. Astfel, Administrația orașului Mojaisk din regiunea Moscova (Federația Rusă), în anul 2021 a publicat o opinie explicativă a procurorilor locali cu referire la infracțiunea de falsificare a probelor. În această ordine de idei, autorii au remarcat că: „momentul consumării infracțiunii de falsificare a probelor se identifică în funcție de subiectul care a săvârșit-o. Adică falsificarea probelor de către persoana care efectuează urmărirea penală și/sau procuror – se va considera consumată din momentul efectuării acțiunilor precizate; falsificarea probelor de către apărător – din momentul prezentării acestora organului care efectuează urmărirea penală sau instanței” [19].

Autorul Rafail Belkin în lucrarea sa „Собирание, исследование и оценка доказательств. Сущность и методы” abordează procesul probațiunii preponderent în aspect criminalistic, însă, totodată, examinează și dimensiunea procesuală a activității respective. Astfel, autorul atribuie la categoria de probe în cadrul procesului penal și procesului civil doar datele de fapt despre care se cunoaște și care, respectiv, pot fi falsificate [21, p.10].

Aceeași opinie este caracteristică și cercetătorului Fidai Factullin care în lucrarea „Общие проблемы процессуального доказывания” apreciază în același context probele ca fiind date de fapt cunoscute subiecților de aplicare a legii, obținute, apreciate și acceptate în ordinea procesuală stabilită [32, p. 102].

În același timp, autorul Mihail Strogovici prin lucrarea sa „Курс советского уголовного процесса” apreciază probele ca obiect al falsificării, desemnându-le drept fenomene cu natură dublă: pe de o parte – ca date de fapt, pe altă parte – ca surse ale probațiunii [29, p. 288-289].

În aceeași ordine de idei s-a expus grupul de autori V. Musin, I. Cecina și D. Ceciota în lucrarea „Гражданский процесс: Учебник”, interpretând probele ca elemente procesuale care servesc la stabilirea adevărului obiectiv, dobândite în ordinea prescrisă de legislația procesual-penală [22, p. 187].

Totodată, autorul Mihail Treușnikov în lucrarea sa „Судебные доказательства” redă problematica teoretică și practică a probelor și procesului probațiunii, apreciind importanța acestora ca mijloace de dobândire a cunoștințelor despre circumstanțele cazului și de argumentare a deciziilor emise de organele competente. În acest sens, ultimul consideră că probele urmează a fi apreciate ca noțiune unică, în care datele de fapt și mijloacele de probațiune corelează prin conținut și formă procesuală [31, p. 79].

La rândul său, autorul Vitalii Kurleandski în lucrarea „Уголовная политика, дифференциация и индивидуализация уголовной ответственности” consideră că legea penală care stabilește răspunderea pentru o anumită categorie de fapte este funcțională și eficientă doar în cazul în care elementele componenței de infracțiune, prevăzute de norma corespunzătoare, pot fi probate într-o măsură suficientă pentru constatarea circumstanțelor cazului și stabilirii adevărului obiectiv aferent acestuia [26, p. 82].

Obiectul prezentului studiu, adică infracțiunea de falsificare a probelor, cunoaște un platou de analiză semnificativă, inclusiv pe palierul științific al Republicii Ucraina.

O lucrare notorie în literatura de specialitate ucraineană, care evidențiază subiectul falsificării probelor, este teza de doctor în drept a autorului Darina Meniuc denumită „Дисертація перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами у цивільному процесі України” [27, p. 91-92]. Autorul susține ideea că subiectul falsificării probelor trebuie analizat la fiecare etapă a procesului judiciar, în situația în care faptele respective pot fi comise oricând și oriunde.

În aceeași ordine de idei se expune și un alt specialist ucrainean în persoana lui Victor Zaborovskii care, în publicația științifică „Некоторые проблемные аспекты привлечения адвоката к уголовной ответственности за совершение им преступлений в соответствии с Украинским законодательством”, afirmă că avocatul este un participant foarte interesat în procesul judiciar, care, în anumite cazuri, pentru atingerea scopului și obiectivului urmărit, poate recurge la anumite fapte ilegale, inclusiv la falsificarea probelor [23, p. 86-87].

Tematica falsificării probelor l-a preocupat și pe un alt cercetător ucrainean în persoana lui Serghei Stepanov care, în lucrarea intitulată „Встановлення фальсифікації (підроблення) доказів та його наслідки” menționează că: „falsificarea probelor presupune comportamentul activ al subiectului. Dacă judecătorul a cunoscut despre falsificarea anumitor probe într-un proces judiciar, dar n-a întreprins nici-o măsură și nu a pronunțat o hotărâre pe baza unor astfel de probe, atunci este greșit să afirmăm că instanța a falsificat probele” [30, p. 178].

Falsificarea probelor ca subiect de cercetare în cadrul tezei de doctorat a fost abordată inclusiv de către un alt autor din Republica Ucraina, în persoana lui

Dmitro Pinciuk care, în lucrarea sa referitor la subiect cu tema „Кримінально-процесуальні наслідки фальсифікації доказів”, afirmă precum că: „falsificarea probelor este una dintre modalitățile de realizare a faptei de tragere la răspundere a unei persoane nevinovate, de liberare ilegală de răspundere a unei persoane bătute sau acuzate, precum și de pronunțare a unei decizii/hotărârii ilegale” [28, p. 8].

Mai mult decât atât, în rezultatul analizei materialelor științifice privind infracțiunea de falsificare a probelor publicate în Republica Polonă, se atestă că poziția apărătorilor referitoare la fapta respectivă a devenit una din ce în ce mai polemitată în mediul online. În acest sens, menționăm opinia avocatului Mateusz Ziębaczewski, de origine poloneză, care abordează tematica de falsificare a probelor în publicația sa intitulată „*Tworzenie i preparowanie fałszywych dowodów – art. 235 kk*” [14].

Subiectul falsificării probelor reprezintă un obiect de studiu și pentru cercetătorii în domeniu din România, unde autorii Ilie-Adrian Ghirdoveanu și Florian Hărăboiu în publicația „*Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii în procesul penal*”, menționează că: „producerea, falsificarea ori ticluirea de probe nereale de către un organ de urmărire penală, un procuror sau un judecător, constituie infracțiunea de cercetare abuzivă” [12].

Astfel, observăm că specialiștii români, similar cercetătorilor din Federația Rusă, Ucraina și Polonia, susțin ideea că falsificarea probelor este o faptă ilegală, iar subiectul infracțiunii respective necesită, evident, a fi supus răspunderii juridice pentru asemenea acțiuni de atentare la realitatea obiectivă într-un proces judiciar.

Problematika falsificării probelor generează atenția corespunzătoare inclusiv în cazul specialiștilor în domeniu din Regatul Spaniei unde, similar statelor enumerate anterior, la aspectul vizat se merită de menționat publicația „*Detección de falsificación, Pruebas de autenticidad | Componentes electrónicos*” promovându-se ideea potrivit căreia: „datele sunt modificate în mod deliberat în așa fel încât să denatureze calitatea reală a obiectului, cu intenția de a fraudă sau induce în eroare” [11].

Literatura de specialitate italiană de asemenea conține anumite cercetări pe această dimensiune, fiind prezentă inclusiv publicația autorului Silvia Schiavo, care, în studiul său intitulat „*Intorno alla sentenza pronunciata sulla base di prove false*” [17], menționează că, indiferent de procesul judiciar ca o cauză în parte, falsificarea probelor poate avea loc la orice etapă și se poate regăsi în cele mai minuscule elemente procedurale, fapt care face absolut necesar ca pronunțarea unei decizii definitive în cadrul acestuia să fie precedată în mod obligatoriu de examinarea multilaterală și sub toate aspectele legitime posibile.

Rezultatele constatate în urma analizei tematicii abordate prin prisma lucrărilor științifice din străinătate, dar și a celor publicate pe palierul științific na-

țional, denotă cu certitudine nivelul și gradul insuficient de explorare și studiere a subiectului de referință, iar în acest context inclusiv necesitatea continuării cercetărilor teoretice pe această dimensiune, în vederea consolidării și fundamentării unei baze științifico-practice avansate, capabilă să asigure evoluția ascendentă a legislației naționale din statele care au pus în aplicare norme penale ce incriminează infracțiunea de falsificare a probelor.

Capitolul II, intitulat „*Elemente de drept penal comparat privind infracțiunea de falsificare a probelor*”, structural alcătuit din 3 subcapitole, este consacrat studiului elementelor de drept penal comparat ale infracțiunii de falsificare a probelor și reflectărilor generale a răspunderii penale pentru infracțiunea supusă cercetării în prezenta lucrare.

Prezentul capitol ilustrează diverse modalități ale variantelor tipice de incriminare ale infracțiunii de falsificare a probelor în alte state, după cum ar fi: *Confederația Elvețiană, Regatul Suediei, Regatul Danemarcei, Marele Ducat de Luxemburg, Japonia, China, Israel, Olanda, Albania, Islanda, Ungaria, Slovacia, Federația Rusă, Republica Elenă, Republica Federală Germania, Republicile Bulgaria, Austria, Cipru, Finlanda, Cehia, Letonia, Malta, Polonia, Franța, Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Georgia, Belarus, Armenia, Azerbaidjan, Ucraina.*

În urma analizei efectuate, se impune mențiunea privind caracterul neomogen al reglementărilor normative aferente subiectului supus examinării, prevăzute în legislațiile diferitelor state, indiferent de spațiul geografic. Rezultatul obținut în acest sens denotă, evident, insuficiența de reglementare normativă a subiectului respectiv în cazul unui grup impunător de state, situația în cauză fiind o lacună substanțială pentru sistemele naționale de drept ale acestora.

Totodată, situația de drept constatată pe acest segment în urma studiului comparat, rezultatele căruia sunt expuse în prezentul capitol, dictează necesitatea anumitor intervenții normative pe dimensiunea ce vizează *falsificarea probelor* și în cazul legislației penale a Republicii Moldova, caracterul și natura inițiativelor respective constituind obiectul de examinare în compartimentele ulterioare ale prezentei investigații.

Astfel, analizând în totalitatea lor legislațiile penale în cazul a 32 de state enumerate în prezentul capitol, se impune concluzia evidentă că fapta ilicită de falsificare a probelor este desemnată ca infracțiune distinctă printr-o normă penală separată, indiferent de conținut și forma de redactare, doar în legislația a 16 dintre statele indicate. În același timp, legislațiile penale ale 16 state dintre cele menționate nu prevăd expres o normă separată în acest sens, iar reglementările normative prezente în legile penale corespunzătoare ale acestora doar tangențial abordează subiectul respectiv prin prisma altor valori din domeniul justiției puse sub protecția unor norme sistematizate în compartimente sau ale unor norme separate. În legătură cu aceasta, se va reține că o asemenea situație nicidecum

nu asigură în măsură deplină implementarea obiectivului primordial al oricărui proces judiciar or, imposibilitatea unei securizări normative eficiente a valorilor sociale care vizează corectitudinea și legalitatea administrării probelor, în cadrul acestuia, afectează direct și generează un efect absolut negativ asupra capacității statutului de a realiza actul justiției.

Scopul punctat care a servit drept forță motrice a respectivului studiu a fost identificarea, elucidarea și înaintarea unor propuneri esențiale în vederea completării și armonizării legislației naționale la compartimentul ce vizează extinderea obiectului de atentare și modalităților de realizare a laturii obiective în cazul infracțiunii de falsificare a probelor, inclusiv asigurarea tragerii la răspundere penală și aplicării pedepselor corespunzătoare în cazul tuturor potențialilor subiecți ai faptei respective.

Urmărind scopul identificării normelor penale din legislațiile țărilor supuse cercetării, care ar servi drept obiect de inspirație întru îmbunătățirea normei ce reglementează componența de infracțiune prevăzută de art. 310 din Codul penal al Republicii Moldova, ajungem la concluzia potrivit căreia: „[u]n model relevant în acest sens îl constituie reglementările similare din legislația penală a Federației Ruse, unde art. 303 din Codul penal stabilește răspunderea penală pentru infracțiunea de falsificare a probelor, incluzând un spectru mai vast al domeniilor de aplicare prevăzute expres în normă (alin. (1) - procesul civil și contravențional, alin. (2) - procesul penal și alin. (4) - activitatea specială de investigații), subiecții respectivi cu atribuții de administrare a probelor pe segmentele stipulate, cu delimitarea ca element calificativ separat a cazurilor de falsificare a probelor în cauzele penale privind infracțiunile grave și deosebit de grave, precum și cele soldate cu urmări grave” [16, p. 24; 7].

Reieșind din analiza cercetării efectuate concluzionăm cu certitudine că spre deosebire de statele fostului spațiu sovietic, la moment în comunitatea europeană doar în cazul unora dintre subiecții acesteia legiuitorul național a elaborat și a stipulat expres în legislația penală norme distincte privind infracțiunea de falsificare a probelor. În același timp, după cum am menționat deja, majoritatea statelor comunitare în cazul Uniunii Europene dispun în propriile legislații penale de norme care doar tangențial abordează subiectul respectiv, situații care în viziunea noastră constituie o lacună și deficiență semnificativă pentru sistemele de drept ale țărilor respective.

Totodată, în cazul fostelor state sovietice, unde legiuitorul acestora a prevăzut norme distincte în legislațiile naționale privind infracțiunea de falsificare a probelor, menționăm că anumite abordări legislative în acest sens, în unele cazuri, au fost mai laconice, iar altele într-o formulă mai detaliată, însă important este că, în final, toate aplică un sistem de pedepse bine stabilit pentru fapta antisocială ce atentează direct la autenticitatea probelor într-un proces judiciar.

Astfel, o particularitate comună pentru toate statele indicate ale căror legislații penale cu incidența asupra subiectului respectiv (falsificarea probelor) au fost studiate, îl constituie caracterul pedepselor aplicate, în toate cazurile fiind prevăzută sancțiunea închisorii, alături de alte pedepse complementare. Nu prezintă excepție în acest sens nici norma corespunzătoare din legislația penală a Republicii Moldova, la sancțiunea căreia ne-am expus deja prin prisma comparației în conținutul prezentului capitol.

Indiferent de modalitatea normativă de reflectare a reglementărilor respective în legislațiile naționale din statele indicate, în toate cazurile scopul comun urmărit este de a asigura eficiența procesului probațiunii și buna desfășurare a activității de administrare a probelor.

Drept constatare în cazul reglementărilor supuse studiului, relevăm că: „[î]n vederea excluderii lacunelor stipulate, caracteristice reglementărilor legislative în cazul Republicii Moldova pe dimensiunea respectivă, se impune: necesitatea modificării cadrului legislativ în vigoare aferent subiectului abordat, ținându-se cont de bunele practici internaționale, prin sistematizarea și analiza politicii penale de prevenire a falsificărilor de probe, inclusiv practicii judiciare în domeniu; elucidarea cauzelor și condițiilor generatoare ale infracțiunii respective, indiferent de formele de manifestare ale acesteia; evaluarea activității instituțiilor naționale de drept la prevenirea și combaterea falsificărilor de probe” [16, p. 24].

În contextul problematicii supuse cercetării, ajungem la concluzia că: „... armonizarea și ajustarea legislației naționale la noile forme și modalități de comitere a faptelor ilegale reprezintă o fază obligatorie care trebuie să-și dețină rolul și poziția mereu verticală în raport cu necesitățile actuale, în vederea neadmiterii absolvirii de răspundere juridică a infractorilor. Unul dintre scopurile de primă valoare a respectivului demers științific îl reprezintă informarea și prezentarea în fața cercetătorilor științifici a modalităților normative existente în alte state pe dimensiunea ce vizează incriminarea indirectă a infracțiunii de falsificare a probelor, inclusiv a variantelor tipice de aplicare a sancțiunilor prevăzute în legislațiile statelor menționate” [15, p. 43].

Capitolul III, intitulat „*Elemente și semne constitutive ale infracțiunii falsificarea probelor*”, structural alcătuit din 3 subcapitole, este consacrat în exclusivitate tematicii generice a prezentei teze de doctor.

Așadar, în limitele capitolului III sunt evidențiate principalele repere ale elementelor componente de infracțiune (obiective și subiective) în general, și a infracțiunii falsificarea probelor în special.

Prima parte a Capitolul III enunță în detaliu aspectele semnelor constitutive obiective ale infracțiunii falsificarea probelor. Prin urmare, pot fi regăsite analizele științifice ale obiectului infracțiunii, împreună cu complexul laturii obiective. A doua parte este destinată cercetării semnelor constitutive subiective

ale infracțiunii falsificarea probelor. Latura subiectivă și subiectul faptelor infracționale, ca elemente indispensabile ale semnelor constitutive subiective, sunt redată pe deplina lor semnificație.

În teoria penală modernă, a devenit o tradiție de a analiza componentele de infracțiune începând cu semnele obiective; în primul rând atenția cercetătorilor este orientată către obiectul infracțiunii, prin care, de regulă, se înțelege elementul atacat, la care atentează autorul faptei infracționale și căruia i se cauzează sau i se poate cauza un prejudiciu. Obiectul, ca element al componentei de infracțiune, are o importanță deosebită, deoarece posedă o funcție sistemică, condiționând în mare parte modalitatea și mecanismul atentatului propriu-zis, consecințele acestuia, caracterul și gradul vinovăției subiectului, iar integritatea unora dintre obiecte poate fi prejudiciată doar de către o categorie aparte de subiecți (*subiecții speciali*).

Totodată, în partea ce vizează obiectul infracțiunii supuse cercetării, se conchide evident că obiectul generic al faptei respective îl constituie relațiile sociale din domeniul justiției, reglementate prin lege, care asigură în modul stabilit procedura de administrare a probelor în procesul penal și procesul civil. Totodată, obiectul nemijlocit al aceleiași infracțiuni îl constituie elementele de fapt constatate în cadrul procesului civil sau penal, administrate în modul stabilit prin lege, recunoscute și acceptate în calitate de probe directe sau indirecte, concludente și pertinente unor spețe în parte, care contribuie la stabilirea adevărului obiectiv. Potrivit rezultatelor studiului efectuat, în cazul infracțiunii respective, se constată posibilitatea existenței atât a obiectului material, cât și a obiectului imaterial. În legătură cu formatul normativ actual de redare a infracțiunii de referință, se va reține caracterul incomplet al acestuia, în situația în care sub incidența art. 310 Cod penal nu nimeresc și alte domenii procesuale în cadrul cărora sunt utilizate probele ca elemente de fapt, pentru stabilirea adevărului obiectiv. În acest sens, se menționează procedura contravențională și cea administrativă, precum și rezultatele activității speciale de investigații, care servesc temei pentru pornirea unui proces penal. Astfel, potrivit rezultatelor cercetării, se constată cu certitudine necesitatea extinderii obiectului infracțiunii de referință prin modificarea/completarea normelor penale stipulate în art. 310 Cod penal, în corespundere cu proiectul *de lege ferenda* expus în conținutul prezentei lucrări.

Soluționarea succesivă a sarcinilor, în partea ce ține de studierea și analiza juridico-penală a faptei de falsificare a probelor, necesită și abordarea elementelor laturii obiective a infracțiunii respective. Anume aceste semne, de regulă, servesc în calitate de indiciu extern al infracțiunii deja săvârșite și de cele mai multe ori sunt incluse de către legiuitor în textul normelor penale.

Una dintre componentele importante ale formei de manifestare a acțiunii infracționale (ca element de bază al laturii obiective) este modul/metoda de

comitere a acesteia. Metoda este o caracteristică semnificativă a acțiunii, prin care se individualizează fapta, atribuindu-se anumite trăsături în parte. Printre elementele facultative ale componenței de infracțiune, metoda comiterii acțiunii are o importanță juridico-penală deosebită, însă în normele art. 310 Cod penal legiuitorul nu specifică în parte modul/procedeu/metoda de falsificare a probelor, fapt din care rezultă că acestea pot fi cele mai diverse (contrafacerea fizică sau intelectuală a documentelor procesuale, deteriorarea, modificarea structurii corpurilor delictive etc.) și nu influențează calificarea faptei infracționale.

Cu toate că falsificarea, în sensul direct al noțiunii respective aferentă infracțiunii examinate, presupune crearea de probe false sau denaturarea celor existente, considerăm că interpretarea noțiunii respective urmează să fie una mai extinsă, astfel încât să includă acțiunile de înlocuire, distrugere, deteriorare, tănuire sau sustragere a probelor, întrucât aceste situații nu nimeresc în măsură deplină sub incidența noțiunii de „falsificare” și drept consecință generează incertitudini semnificative la calificarea juridică și încadrarea normativă a faptei ilicite.

Diversitatea și diferențele atât de accentuate la aprecierea juridico-penală a metodelor de influență asupra bazei probatorii impun concluzia privind necesitatea extinderii laturii obiective a infracțiunii prevăzute de art. 310. Ținând cont de multitudinea modalităților de a genera impact negativ asupra probelor, considerăm că dispozițiile alin. (1) și (2) din art. 310 urmează a fi completate cu prevederi suplimentare privind eventuale acțiuni social-periculoase aferente probelor, alternative falsificării acestora, cum ar fi spre exemplu distrugerea, deteriorarea, înlocuirea, sustragerea sau tănuirea probelor.

Astfel, contextual noutății științifice specificate anterior, se propune de fapt implementarea noțiunii normative de *falsificare a probelor*, unificând fapta respectivă prin înglobarea sub incidența acesteia a mai multor modalități posibile de alterare ilicită a probelor într-un proces penal, civil, contravențional sau administrativ. Considerăm oportună și binevenită o asemenea abordare în condiția în care, după cum am menționat deja, normele art. 310 Cod penal în redacția actuală nu presupun descrierea modalităților de influență asupra probelor, fapt care generează imposibilitatea de plasarea a acțiunilor respective sub incidența acestora, iar desemnarea și identificarea legală a noțiunii propriu-zise de falsificare a probelor, în legea penală lipsește. În acest sens, considerăm construcția normativă propusă *de lege ferenda* ca fiind capabilă de-a face față și a corespunde oricăror situații de atentare ilegală la integritatea probelor administrate în cadrul proceselor indicate.

Totodată, în sensul interpretativ al modalităților propuse de realizare a laturii obiective, se va înțelege corespunzător acestora, după cum urmează: *denaturarea sensului (falsificarea intelectuală), modificarea conținutului sau structurii inițiale, sustragerea probelor, tănuirea, înlocuirea, deteriorarea sau distru-*

gerea, crearea artificială a probelor.

Identificarea metodei/mecanismului de comitere a acțiunii de falsificare a probelor pentru fiecare situație în parte are o importanță juridico-penală deosebită, deoarece în cazul infracțiunilor respective metoda determină esența faptei infracționale și se află într-o legătură neîntreruptă cu aceasta, reprezentând un complex unic de acțiuni aplicate de făptuitor pentru atingerea scopului urmărit.

O altă lacună semnificativă a normelor conținute în prevederile art. 310 Cod penal, în viziunea noastră, este lipsa incidenței asupra cazurilor de creare artificială a probelor ce servesc ca temei pentru pornirea urmăririi penale. Acțiunile în cauză se prezumă a fi săvârșite la etapa de constatare a infracțiunii potrivit ordinii stabilite de art. 273 Cod de procedură penală sau până la înregistrarea sesizării despre aceasta, cu scopul dobândirii temeiului pentru pornirea urmăririi penale, sau, după caz, cu același scop în cadrul măsurilor speciale de investigații, realizarea cărora se permite în afara procesului penal. În asemenea situație se atestă imposibilitatea calificării și încadrării normative a acțiunilor subiecților implicați potrivit art. 310 Cod penal, normele căruia presupun examinarea acțiunilor de falsificare a probelor doar în cadrul procesului penal.

Astfel, în situația menționată se constată că acțiunea de creare artificială a probelor ce servesc drept temei pentru pornirea urmăririi penale, inclusiv în cadrul măsurilor speciale de investigații, efectuarea cărora poate fi realizată în afara procesului penal, în lipsa unei norme corespunzătoare separate, nu poate fi calificată și recunoscută ca una dintre metodele de falsificare a probelor în sensul art. 310 Cod penal.

Preponderent, metodele enumerate de săvârșire a infracțiunii de falsificare a probelor se caracterizează printr-o trăsătură comună – comportamentul activ al făptuitorului, însă potrivit rezultatelor studiului efectuat, se constată posibilitatea comiterii unor asemenea fapte inclusiv prin inacțiune.

În legătură cu abordarea menționată privind posibilitatea realizării laturii obiective a infracțiunii de falsificare a probelor prin inacțiune, insistăm asupra temeiniciei acesteia, considerând-o ca fiind o ipoteză absolut fiabilă în contextul modalităților descrise anterior de falsificare prin *denaturarea sensului* (falsificarea intelectuală) sau *tăinuirea* probelor, inclusiv în contextul altor mecanisme și metode imprevizibile de realizare a laturii obiective, lista cărora nu este una exhaustivă. Astfel, se menționează posibilitatea absolută de realizare a metodelor respective prin inacțiune, spre exemplu în cazul omiterii intenționate de către subiect a anumitor circumstanțe importante ale cazului ca elemente probatorii, pe care nu le consemnează cu rea-voință în conținutul procesului verbal al acțiunii procesuale, în scopul de a obține denaturarea tabloului probatoriu general și ca rezultat, efectul final urmărit.

O situație similară se atestă și în cazul tăinuirii probelor ca modalitate de

realizare a laturii obiective, unde subiectul infracțiunii, fiind conștient de statutul procesual deținut și obligația/atribuția legală de a cerceta multilateral și obiectiv cazul examinat prin administrarea tuturor probelor pertinente și concludente, indiferent de caracterul și incidența acestora asupra cauzei, în asemenea condiții admite intenționat ignorarea, refuzul de a consemna sau neașașarea la materialele cauzei a unor probe deja existente sau, referitor la care cunoaște cu certitudine despre existența lor și nu întreprinde acțiuni orientate la fixarea, ridicarea sau consemnarea acestora cu ulterioara utilizare în cadrul speței examinate.

Analiza laturii obiective a faptei de falsificare a probelor va fi incompletă, dacă nu vom examina momentul consumării de drept a acestei infracțiuni, care de fapt este o problemă intens discutată și incertă pentru subiecții de aplicare a legii.

În opinia noastră, stabilirea momentului consumării infracțiunii examinate urmează a fi abordat diferențiat, de la un caz la altul, ținându-se cont de metoda falsificării probelor, etapa procesuală la care s-a realizat acțiunea respectivă, subiectul care a comis fapta, precum și de alte circumstanțe ale situației în parte.

Analiza aspectului subiectiv al faptei cercetate urmează de efectuat ținând cont de caracterul formal al infracțiunii prevăzute de art. 310 Cod penal, din care se concluzionează fără echivoc că faptele infracționale examinate pot fi săvârșite doar cu intenție directă. Scopul ca element formator al componenței de infracțiune deține rolul de concretizare care este determinat de caracterul pericolului generat. Dacă scopul este prevăzut expres în norma legală, aceasta presupune nemijlocit intenție directă.

Totodată, analiza laturii subiective a infracțiunii de falsificare a probelor, va fi incompletă fără examinarea motivului acesteia, care tradițional se atribuie la categoria semnelor facultative ale componenței de infracțiune. Este evident faptul că în normele art. 310 Cod penal lipsesc indici privind motivul infracțiunii respective, de elementele date ținându-se cont doar la individualizarea pedepsei. Însă, în unele cazuri, persoanele care aplică legea ignoră această regulă general recunoscută, atribuind motivului și scopului importanța de elemente obligatorii ale componenței de infracțiune în cazul falsificării probelor, situație care restrânge semnificativ sfera de aplicare și interpretare a respectivelor norme juridico-penale. În acest sens, considerăm inadmisibilă o asemenea interpretare arbitrară a normelor art. 310 Cod penal, în dispozițiile cărora lipsesc cerințe exprese aferente motivului sau scopului infracțiunii respective.

Astfel, din punctul de vedere al legislației penale în vigoare, motivul și scopul falsificării probelor nu constituie elemente obligatorii ale componenței de infracțiune, prevăzută de art. 310 Cod penal, având doar importanță facultativă. Însă aceasta nicidecum nu presupune ignorarea scopului și motivului falsificării probelor la calificarea infracțiunii respective. În pofida caracterului facultativ al scopului și motivului falsificării probelor, elementele respective au

o importanță juridico-penală deosebită. Motivul își lasă amprenta asupra întregului proces volitiv și condiționează intenția săvârșirii infracțiunii, deținând un rol important nu doar la identificarea laturii subiective, dar și la caracterizarea altor semne ale componenței de infracțiune, inclusiv la evaluarea gradului prejudiciabil al acesteia.

Astfel, generalizând ideile relatate, considerăm posibil și necesar de a desemna, în calitate de motive ale infracțiunii de falsificare a probelor, asemenea atitudini din partea subiectului ca *lăcomia, răzbunarea, interpretarea falsă a interesului de serviciu, inclusiv interesele personale*, care pot fi foarte variate și diverse.

Contextual celor relatate, menționăm că motivul și scopul infracțiunii sunt entități puternic intercorelate, întrucât scopul infracțional este generat de motiv, dar care nu coincid nici după conținut și nici după destinație. Astfel, în calitate de scop al săvârșirii infracțiunii de falsificare a probelor poate fi desemnat în mod alternativ, după cum urmează: *falsificarea probelor într-un proces penal, cu scopul tragerii cu bună-știință la răspundere penală a unei persoane nevinovate; falsificarea probelor într-un proces penal, cu scopul cauzării de daune onoarei, demnității sau reputației persoanei; falsificarea probelor în scopul satisfacerii intereselor departamentale sau corporative; în scopul satisfacerii intereselor personale.*

În context, analiza modalităților de manifestare a scopului și motivelor ca elemente generatoare ale factorului volitiv, în cazul infracțiunii de falsificare a probelor, ne permite să concluzionăm cu certitudine că acestea, deși nu poartă un caracter imperativ pentru realizarea respectivei componențe de infracțiune, constituie totuși un factor determinant la încadrarea juridică a faptei în cauză, constatarea multilaterală și obiectivă a tuturor circumstanțelor infracțiunii, aprecierea gradului de pericol social și vinovăție, inclusiv pentru individualizarea și stabilirea tipului de pedeapsă aplicată subiectului.

Particularitățile obiectului infracțiunii de falsificare a probelor, caracterul acțiunilor realizate, iar în unele cazuri și deținerea unor împuterniciri deosebite (de exemplu: efectuarea urmăririi penale, măsurilor speciale de investigații, etc.), presupune că răspunderii penale pentru falsificarea probelor pot fi supuși doar un cerc restrâns de subiecți, care exercită funcțiile corespunzătoare cu atribuții în domeniu. Acești subiecți, pe lângă particularitățile generale, trebuie să mai posede și anumite calități suplimentare, specifice doar pentru ei, care nu pot fi arbitrare, dar de natură să-i permită realizarea faptei prejudiciabile indicate în legea penală. Cumulul acestor calități suplimentare îi atribuie autorului infracțiunii respective calitatea de subiect special.

Aferent axiomei privind lipsa dubiilor față de calitățile subiectului infracțiunii de falsificare a probelor, urmează de menționat că în mediul științific de specialitate pe domeniul respectiv, polemica de bază referitor la aceasta vizează posibilitatea de extindere sau restrângere a listei subiecților speciali. Pe o par-

te, situația în cauză e condiționată de cerințele tehnicii legislative și șablonarea semnalmentelor identitare ale subiectului infracțiunii prevăzute de art. 310 Cod penal, iar pe altă parte de contradicțiile conceptuale privind subiectul special.

În acest sens, se menționează carența semnificativă în cazul normei privind infracțiunea de falsificare a probelor în procesul civil, generată de incertitudinea în partea ce privește subiecții acesteia, circumstanță care permite de a interpreta extensiv cercul de persoane pasibile de răspundere penală sau, după caz, de a da o interpretare restrânsă noțiunii respective. Alte complicații în același sens, sunt condiționate de caracterul superficial al noțiunilor utilizate în dispoziția normei penale menționate.

Ținând cont de circumstanțele indicate, vom caracteriza succesiv semnalmentele subiecților infracțiunii de falsificare a probelor, pornind de la concepția clasică potrivit căreia semnele subiectului special sunt indicate în dispoziția normei sau rezultă din conținutul general al componenței corespunzătoare.

Astfel, norma juridică prevăzută la alin. (1) al art. 310 din Codul penal indică la un anumit caracter și conținut al faptei de falsificare a probelor, potrivit căreia acțiunile respective pot fi săvârșite doar la examinarea judiciară în cadrul procesului civil de către persoanele participante în proces sau reprezentanții acestora. Însă legea penală nu desfășoară noțiunile respective și nu oferă lista exhaustivă a subiecților în cauză, statutul procesual al cărora și rolul acestora în proces îl putem cunoaște doar în urma analizei prevederilor art. 7 alin. (2), art. 55 - 59, art. 62, 63, 65, 67, 73, 74 și 75 Cod de procedură civilă în sensul cărora, la categoria participanților în procesul civil, sunt atribuiți: „...părțile, intervenienții, procurorul, petiționarii, persoanele care, în conformitate cu art. 7 alin. (2), art. 73 și 74 al aceluiași cod, sunt imputernicite să adreseze în instanță cereri în apărarea drepturilor libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane sau care intervin în proces pentru a depune concluzii în apărarea drepturilor unor alte persoane, precum și persoanele interesate în cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie și în cauzele cu procedură specială” [9].

Reprezentanți în procesul civil sunt recunoscute persoanele responsabile cu capacitate de exercițiu, care dețin împuternicirile corespunzătoare întocmite și perfectate în modul stabilit, modalitatea de desemnare a acestora și împuternicirile legale fiind specificate în art. 75 - 81 Cod de procedură civilă. Astfel, analiza art. 55 din Codul de procedură civilă denotă evident că la categoria participanților în procesul civil urmează de atribuit doar persoanele interesate în finalitatea și consecințele juridice ale procesului civil. Declarațiile intenționate mincinoase ale martorului, concluzia falsă a expertului sau traducerea incorectă de către traducător atrag după sine răspunderea penală conform art. 312 Cod penal doar în cazul în care faptele menționate au fost comise în cadrul procesului civil, procesului penal sau procesului contravențional, însă martorul,

expertul și traducătorul nu sunt persoane interesate în finalitatea procesului și consecințele de drept ale acestuia și, prin urmare, nu pot nimeri sub incidența calității procesuale de participant.

O altă incertitudine la atribuirea calității de participant în procesul civil o generează situația părții civile și părții civilmente responsabilă, recunoscuți potrivit ordinii stabilite în cadrul procesului penal. Astfel, în viziunea noastră, categoria respectivă de persoane nu pot fi subiecți ai infracțiunii de falsificare a probelor în procesul civil; or, aceștia sunt interesați în finalitatea și consecințele procesului civil, dar, totodată, dețin și calitatea de participanți în cadrul procesului penal. În acest sens, orice acțiuni întreprinse în vederea falsificării probelor orientate la favorizarea acțiunii civile inițiate în cadrul procesului penal urmează a fi calificate și apreciate ca infracțiune de falsificare a probelor în procesul penal.

Cu toate acestea, după cum susțin cercetătorii în domeniu, cercul de subiecți ai infracțiunii de falsificare a probelor este ceva mai îngust decât lista participanților la proces stabiliți de legislația procesuală civilă. Subiecții infracțiunii respective trebuie să posede nu doar împuterniciri, dar și drepturi procesuale, inclusiv capacitate de exercițiu pentru realizarea în cadrul procesului a acțiunilor cu efect juridic de administrare a probelor și participare la relațiile procesuale corespunzătoare [20, p. 24-25].

Precizarea respectivă permite de a soluționa polemica privind atribuirea la categoria subiecților falsificării probelor acelor persoane care, în fapt, dispun de acces real la probele administrate în proces (asistenții judecătorilor, grefierii, martori, personalul tehnic al instanțelor de judecată, experții, specialiștii ș.a.). În legătură cu aceasta, trebuie de acceptat că în prezent persoanele menționate nu pot fi recunoscute și calificate ca subiecți ai infracțiunii examinate, iar acțiunile acestora, orientate la falsificarea probelor, urmează de încadrat în condiții generale potrivit normelor corespunzătoare cu incidența asupra fiecărui caz în parte, în funcție de calitatea subiectului.

Generalizarea ideilor promovate în literatura de specialitate aferent problematicii privind lista subiecților infracțiunii de falsificare a probelor în procesul penal denotă o divizare semnificativă de opinii între adepții care consideră necesară extinderea cercului de subiecți ai infracțiunii de referință, prin includerea inclusiv a altor funcționari sau persoane cu tangență directă ori indirectă la procesul de administrare a probelor sau gestionare ulterioară și susținătorii ideii privind inoportunitatea acesteia [24, p. 12].

Apreciind și analizând respectivele abordări doctrinale, considerăm oportun și optăm pentru extinderea normativă a listei subiecților infracțiunii de falsificare a probelor în procesul penal, prin includerea, alături de cei existenți deja, și a judecătorului, asistentului judecătorului, grefierului, consultantului procurorului, care, datorită competențelor procesuale și obligațiilor de serviciu

exercitate, direct sau indirect, dispun de acces la probele administrate și, respectiv, au posibilitatea reală de a le influența.

În același timp, norma alin. (2) art. 310 nu-și răsfrânge incidența inclusiv asupra altor subiecți ai procesului penal, care direct sau indirect dețin competențe procesuale și împuterniciri legale în vederea administrării probelor. La categoria acestora urmează de indicat conducătorul organului de urmărire penală care este subiect procesual independent (art. 56 Cod de procedură penală), conducătorul organului care efectuează activitatea specială de investigații, ofițerul de investigații în cazul măsurilor speciale de investigații realizate cu scop de administrare a probelor în cadrul procesului penal, inclusiv reprezentantul organului de constatare în procesul constatării infracțiunii potrivit ordinii stabilite de art. 273 Cod de procedură penală unde, în norma alin. (2), se consemnează dreptul organelor de constatare să rețină făptuitorul, să ridice corpurile delictive și să întocmească actele de constatare corespunzătoare care constituie mijloace de probă [8].

Astfel, constatăm că: „[î]n prevederile art. 273 Cod de procedură penală, sunt enumerate organele de constatare, drepturile acordate acestora la efectuarea acțiunilor de constatare și modul în care procedează după întocmirea actelor de constatare, care în contextul normei prenotate și al reglementărilor stipulate în art. 93 și 163 Cod de procedură penală, la fel constituie probe. Însă, în norma alin. (2) din art. 310 Cod penal, nu sunt prevăzuți ca potențiali subiecți ai infracțiunii respective reprezentanții instituțiilor/autorităților prevăzute în norma prenotată. Concomitent, art. 163 Cod de procedură penală califică ca mijloace de probă procesele verbale ale acțiunilor procesuale, întocmite conform prevederilor legale în vigoare, în cazul în care ele confirmă circumstanțele constatate în cadrul efectuării măsurilor speciale de investigații, consemnarea cărora, potrivit prevederilor stipulate în art. 132⁵ alin. (1) Cod de procedură penală, se efectuează de către ofițerul de investigații prin întocmirea proceselor verbale corespunzătoare” [16, p. 23-24; 8].

În sensul situației menționate, ținând cont de faptul că toate persoanele indicate nu doar dispun de acces liber la materialele procesului penal, dar și dețin competențe procesuale de efectuare a acțiunilor de urmărire penală și fixare a informației probatorii, aceștia indiscutabil urmează a fi recunoscuți subiecți ai infracțiunii de falsificare a probelor în procesul penal.

În contextul celor expuse: „...urmează de remarcat nespecificarea în lista subiecților stipulați și a altor participanți la procesul penal (*Ex.: victima/partea vătămată, partea civilă și reprezentanții acestora, martorul*), care în unele situații, chiar și în contextul statutului procesual al unora dintre ei, fiind preîntâmpinați despre răspunderea penală potrivit prevederilor art. 312 Cod penal, oricum pot realiza acțiuni de falsificare a probelor (Exemplu: Prezentarea organului de urmărire penală sau instanței a probelor materiale falsificate în prealabil), care nu

pot nimeri sub incidența infracțiunii de prezentare cu bună-știință a declarației mincinoase și totodată se face imposibilă încadrarea acestora conform prevederilor art. 310 Cod penal” [16, p. 23].

Ținând cont de dezvoltarea destul de dinamică a legislației procesual-penale, considerăm inoportună determinarea exhaustivă a subiecților infracțiunii de falsificare a probelor în procesul penal, întrucât aceasta se poate modifica inclusiv prin extindere ca urmare a modificărilor survenite în lege. În legătură cu aceasta, pentru a nu introduce modificări în norma alin. (2) art. 310 Cod penal de fiecare dată când se va produce o astfel de extindere a listei subiecților infracțiunii de falsificare a probelor în procesul penal, noi propunem lăsarea deschisă a acesteia și înlocuirea printr-o formulare de ordin general, desemnând în calitate de subiecți participanții la procesul penal, atât din partea acuzării cât și apărării, deținători ai dreptului de administrare și prezentare a probelor. Considerăm că anume o astfel de construcție a normei penale permite de a ține cont și de a răsfânge incidența legală în cazul oricăror modificări ale legislației procesual-penale, în partea ce vizează participanții la procesul penal împuterniciți cu dreptul de administrare a probelor, fără a introduce de fiecare dată modificările necesare în dispoziția normei.

Totodată, o atenție aparte se merită și în cazul abordării problematicii privind calitățile subiectului infracțiunii de falsificare a probelor care, potrivit opiniei majoritare a cercetătorilor și practicienilor în domeniu, urmează de calificat în exclusivitate ca fiind unul *special*. O asemenea situație rezultă în prezent și din dispozițiile alin. (1) și (2) ale art. 310 Cod penal unde, în formatul actual, anume caracterul exhaustiv al listei subiecților enumerați generează corespunzător și calitățile respective pentru aceștia, ca fiind doar speciale.

În acest sens, considerăm inacceptabilă o asemenea poziție și optăm pentru ideea clasificării subiecților infracțiunii de referință, în funcție de metoda/modalitatea de realizare a laturii obiective, fiind siguri că anume un asemenea criteriu ne permite să afirmăm și să constatăm posibilitatea comiterii faptei penale de falsificare a probelor inclusiv de către un subiect cu calități generale.

Astfel, pornind de la metodele/modalitățile de realizare a laturii obiective enumerate în textul de format nou al dispoziției alin. (1) din art. 310 Cod penal, propus cu titlu *de lege ferenda* ca noutate științifică în cadrul prezentului studiu, menționăm drept exemplificare modalitatea de falsificare a probelor prin modificarea conținutului sau structurii inițiale, sustragerea, deteriorarea sau distrugerea probelor, inclusiv crearea artificială a acestora, care în fapt, sunt acțiuni posibile și accesibile spre realizare de către oricare altă persoană fizică responsabilă, care a împlinit vârsta de 16 ani. Astfel, pentru comiterea faptei de sustragere, deteriorare sau distrugere a probelor, absolut nu este obligatoriu ca subiectul să fie din categoria celor implicați în activitatea de administrare, păstrare sau apreciere a probelor, adică să dețină o eventuală calitate procesuală

în acest sens sau, după caz, să realizeze acțiuni tangențiale acesteia. Săvârșirea unei infracțiuni de falsificare a probelor prin modalitățile respective, alături de subiecții speciali, este susceptibilă inclusiv oricărei alte persoane care întrunește condițiile generale ale subiectului, este motivată corespunzător și urmărește atingerea scopului propus, indiferent de caracterul acestora.

O situație diametral opusă se atestă în cazul falsificării probelor prin denaturarea sensului (falsificarea intelectuală), tănuirea sau înlocuirea acestora ca modalități de realizare a laturii obiective, când admiterea acțiunilor/inacțiunilor respective sunt posibile în exclusivitate prin participarea subiecților cu calități speciale din categoria celor ce dispun de drepturi și atribuții reglementate legal ce vizează procesul de administrare, păstrare și apreciere a probelor. Mai mult decât atât, după cum se menționase anterior, în cazul falsificării intelectuale, realizarea laturii obiective prin modalitatea respectivă este posibilă exclusiv în timpul efectuării acțiunii procesuale și doar de către subiectul special investit cu atribuții legale de efectuare a acesteia. Totodată, calitatea de subiect special, în cazul falsificării intelectuale ca modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii respective, o poate deține inclusiv participantul investit cu drepturi și obligații de a participa la efectuarea acțiunii procesuale, ale cărui activități se consemnează în procesul verbal al acesteia. Un exemplu în acest sens ar fi pedagogul psiholog care participă la audierea minorului în condițiile procedurii speciale și astfel, acționând intenționat cu scopul denaturării tabloului probatoriu general în cauza penală sau, după caz, denaturării declarațiilor consemnate ca probă în parte, formulează sau reformulează informația verbală percepută de la minorul audiat, astfel încât aceasta își pierde totalmente din veridicitate sau își modifică sensul inițial, generând într-un final alterarea autenticității rezultatelor audierii minorului ca probă în proces.

Capitolul IV, intitulat „*Aspecte delimitative și regimul sancționator al infracțiunii falsificarea probelor*”, structural alcătuit din 3 subcapitole, este consacrat studiului delimitativ al infracțiunii stipulată în art. 310 Cod penal de alte infracțiuni cu caracteristici asemănătoare, și anume de *declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă; falsul în acte publice; amestecul în înfăptuirea justiției și în urmărirea penală și denunțarea falsă sau plângerea falsă*, art. art. 303, 311, 312 și 332 Cod penal al Republicii Moldova.

Totodată, în prezentul capitol a fost supus cercetării gradul prejudiciabil și consecințele survenite în rezultatul falsificării probelor, calificarea acestei infracțiuni, stabilirea răspunderii și pedepsei penale pentru comiterea acestor fapte.

În condițiile reperelor de fapt și de drept enunțate în prima parte a prezentului capitol, este notabil de concluzionat că faptele penale supuse cercetării delimitative, și anume *falsificarea probelor (declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă; falsul în acte publice; amestecul în înfăptuirea jus-*

țiției și în urmărirea penală și denunțarea falsă sau plângerea falsă) sunt unele din infracțiunile des întâlnite și predispușe de a fi comise în realitatea obiectivă.

Analiza delimitativă a infracțiunilor vizate este posibilă datorită criteriului esențial abordat care îl formează complexul elementelor componenței infracțiunilor supuse cercetării, cum ar fi: grupul elementelor obiective (obiectul și latura obiectivă) și ansamblul elementelor subiective (latura subiectivă și subiectul). Mai mult decât atât, în vederea realizării și obținerii unei cercetări esențiale, actuale, constructive și inovatorii au fost operate trimeri analitice și științifice la alte elemente cuprinzătoare care au realizat pe deplin cercetarea delimitativă a respectivelor fapte antisociale.

Din categoria acestor elemente fac parte: motivul infracțiunii, definirea conceptelor corespunzătoare și valoarea socială împotriva căreia se atentează, inclusiv produsul infracțiunii și alte componente enunțate generic și explicativ în conținutul prezentului studiu.

Orice faptă antisocială produsă în rezultatul aplicării unor elemente de fals reprezintă o anvergură care aduce prejudicii diverselor relații sociale, odată ce a fost comisă în realitatea obiectivă. Studiul delimitativ al infracțiunii de falsificare a probelor raportat la: declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă, falsul în acte publice, amestecul în înfăptuirea justiției și în urmărirea penală și denunțarea falsă sau plângerea falsă – este o cercetare care scoate în prim-plan, principalele elemente componente de diferențiere a unei fapte penale. Rezultatul acestei lucrări poate servi drept pilon metodico-practic pentru întreaga comunitate de cercetători, care vor putea iniția studii științifice aferente subiectului abordat ca faptă antisocială comisă în condițiile realității obiective.

Astfel, realizarea prezentului studiului delimitativ a permis identificarea și formularea unor noi modalități de reglementare normativă și posibilitatea înaintării unor propuneri esențiale, menite să lichideze din lacunele existente în legislația penală autohtonă.

Cât privește aprecierea gradului prejudiciabil al consecințelor infracțiunii de falsificare a probelor și influența acestora asupra calificării, stabilirii răspunderii și pedepsei penale, am constatat că aspectul respectiv al obiectului de studiu poate fi examinat în trei nivele intercorelate reciproc: la nivel individual, unde acesta se manifestă prin capacitatea de a dăuna intereselor unor participanți la proces în parte (proprietate, onoare și demnitate personală, reputație profesională sau de afaceri, libertate fizică, integritate fizică, viață, sănătate, etc.); la nivelul societății, unde gradul prejudiciabil al infracțiunii de falsificare a probelor se manifestă prin prejudicierea intereselor justiției în sens larg (discreditarea instituțiilor statului, subminarea autorității și încrederii față de organele de drept, etc.) și la nivel universal prin atacarea drepturilor firești ale omului la protecție juridică și judecată echitabilă, ca garanții indispensabile pentru celelalte drepturi și libertăți.

În acest sens, efectul distructiv al infracțiunii respective contrastează accentuat cu aprecierea legislativă a gradului prejudiciabil pe care aceasta îl prezintă și, potrivit căreia, falsificarea probelor în procesul civil (alin. (1) art. 310 Cod penal) se clasifică ca infracțiune ușoară, iar falsificarea probelor în procesul penal (alin. (2) art. 310 Cod penal) ca infracțiune mai puțin gravă. Faptul respectiv generează dubii semnificative privind corespunderea aprecierii dintre gradul prejudiciabil al infracțiunii de falsificare a probelor și situația normativă reflectată în normele legale cu incidență asupra acestora, circumstanță care ne permite de a presupune admiterea unei subaprecieri evidente de către legiuitor a pericolului generat.

Contextual raționamentului privind subaprecierea gradului prejudiciabil al infracțiunii prevăzute în art. 310 Cod penal, se va menționa că situația respectivă condiționează o serie de consecințe negative, încălcând principiul echității care nu se limitează doar la proporționalitatea pedepsei stabilite, ci se răsfrânge asupra tuturor etapelor activității aplicative, inclusiv asupra penalizării acțiunilor prejudiciabile, demotivează subiecții de aplicare a legii de a realiza acțiuni orientate la depistarea și probarea acestui tip de infracțiuni, servește ca impediment de netrecut pentru contracararea juridico-penală a activității de pregătire pentru falsificarea probelor în cazul procesului civil, deoarece, potrivit alin. (2) art. 26 Cod penal, răspunderea penală survine doar pentru pregătirea infracțiunilor clasificate drept mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

În urma sintezei respectivului produs științific, a fost identificată necesitatea modificării normelor care prevăd răspunderea penală pentru falsificarea probelor în partea ce ține de aplicarea sancțiunilor, și anume prin majorarea limitei maxime a pedepsei cu închisoare, stabilită atât în cazul normei de bază (alin. 1 art. 310 CP RM din *lege ferenda*), cât și la normele care stipulează circumstanțele agravante ale infracțiunii de referință, fapt care va permite nu doar de a răspunde adecvat în vederea anihilării gradului prejudiciabil real generat de falsificarea probelor, dar va oferi și premisele de ordin juridico-penal necesare pentru reacția corespunzătoare la activitățile de pregătire a infracțiunii respective și în cadrul procesului civil, inclusiv va crea condiții și premise pentru activizarea subiecților de aplicare a legii din cadrul instituțiilor de drept în vederea relevării și probării faptelor de referință. Totodată, s-a ajuns la concluzia că este necesar de a păstra fără modificări limita minimă a sancțiunilor, fapt care va oferi un spațiu semnificativ instanței pentru aprecierea rațională a tuturor modalităților de comitere a infracțiunii de falsificare a probelor, ținându-se cont de asemenea elemente subiective ca scopul, motivul, consecințele survenite etc.

Astfel, subsidiar celor expuse, se menționează că reflectarea normativă a gradului prejudiciabil real în cazul infracțiunii de falsificare a probelor necesită nu doar modificarea sancțiunilor prevăzute în art. 310 Cod penal, ci și perfectarea unui sistem de elemente calificative suplimentare ale faptei date.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice obținute în urma realizării prezentului studiu sunt materializate prin elucidarea în prim-plan a analizei detaliate a elementelor constitutive ale componenței normative instituite la art. 310 Cod penal al Republicii Moldova și prin studierea aprofundată a infracțiunii de falsificare a probelor din legislațiile penale ale altor state. Totodată, urmare a acestui rezultat, a devenit posibilă înaintarea unor propuneri semnificative *de lege ferenda*, scopul cărora este de a contribui major la delimitarea, conformarea și eficientizarea activității de incriminare penală a infracțiunii supuse cercetării.

Ca rezultat, putem evidenția următoarele **concluzii** care rezultă din problemele abordate în contextul examinării infracțiunii de falsificare a probelor:

1. În fondul literar de specialitate din spațiul național se conțin studii minime referitoare la infracțiunea de falsificare a probelor, iar puținele lucrări și publicații pe acest segment abordează doar superficial și foarte incomplet subiectul în cauză, fără a pătrunde în esența problematicii generate de carențele specificate în prezenta lucrare.

2. Falsificarea probelor nu se regăsea anterior în legislația penală a Republicii Moldova ca o componență de infracțiune distinctă, respectiv acțiunea în cauză nu era pasibilă de pedeapsa penală. În asemenea condiții, comiterea acestei infracțiuni în cadrul proceselor penale sau civile făcea imposibilă sancționarea subiectului pentru fapta care conținea elemente certe de falsificare a probelor, chiar și în situația în care, datorită evoluției realităților și proceselor social-economice, consecințele acestora puteau fi destul de semnificative. Totodată, Codul penal în redacția anului 1961 delimita unele acțiuni ca modalitate de comitere a infracțiunilor asemănătoare. Pentru prima dată în dreptul penal al Republicii Moldova *Falsificarea probelor* ca infracțiune distinctă a fost inclusă în Partea Specială prin Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002.

3. În cazul a jumătate (50%) dintre statele ale căror legislații penale au fost supuse cercetării în legătură cu subiectul studiului dat, fapta ilicită de falsificare a probelor este desemnată ca infracțiune distinctă printr-o normă penală separată. Legislația penală a statelor care nu prevăd expres o normă separată în acest sens, doar tangențial abordează subiectul respectiv prin prisma altor valori din domeniul justiției puse sub protecția unor norme sistematizate în compartimente sau unor norme separate.

4. Se atestă o asemănare evidentă, după structură și conținut, dintre norma penală națională privind falsificarea probelor și reglementările analogice din legislațiile statelor din spațiul ex-sovietic, această situație fiind condiționată în mare parte de contextul istoric comun și abordarea doctrinară similară a respectivului obiect de studiu în cadrul școlilor naționale de drept, fapt datorat inclusiv izvoarelor literare comune de origine preponderent rusă, datate cu perioada so-

vietică sau din zilele noastre.

5. Atât legislația națională, cât și reglementările corespunzătoare din legislațiile altor state, nu desemnează normativ și nu oferă o interpretare fără echivoc a noțiunii de falsificare a probelor în toate variațiile posibile acesteia, fapt care permite și generează talmăcirea arbitrară a acțiunilor respective de către subiecții de aplicare a legii sau teoreticieni. În acest sens, se impune absolut necesar modificarea/completarea radicală a dispozițiilor normative conținute în art. 310 Cod penal, prin introducerea unei interpretări desfășurate a noțiunii de falsificare a probelor, cu reflectarea unui spectru mai larg de modalități și mecanisme pasibile de aplicat în procesul de realizare a laturii obiective. Caracterul imperativ al necesității respective rezultă evident din importanța relațiilor sociale protejate de norma vizată și din gradul prejudiciabil al faptei infracționale prevăzută de aceasta.

6. Fapta infracțională de falsificare a probelor nu este doar un exces separat al subiecților, ci, ținând cont de gradul înalt de latență a infracțiunilor respective, acestea capătă dimensiuni criminogene mult mai largi care amenință și afectează direct calitatea actului justiției, inclusiv bazele sistemului național de drept. De altfel, falsificarea probelor este periculoasă nu doar prin dimensiunile și gradul de răspândire a acesteia, dar și prin esența sa, întrucât chiar și comiterea unui singur caz de denaturare a informației probatorii generează dubii privind legalitatea unei decizii judiciare în parte, prejudiciind interesele justiției la general.

7. Studiul teoretic și sondajul realizat în cadrul cercetării efectuate, denotă cu certitudine că: „[a]plicarea în practica cotidiană a normei penale destinată contracarării și prevenirii cazurilor de falsificare a probelor generează o serie de dificultăți condiționate în mare parte de carențele semnificative caracteristice conținutului și structurii acesteia, în contextul existenței lacunelor legislative și necorespunderii prevederilor în vigoare pe acest segment, reglementărilor procesual-penale la compartimentul ce vizează administrarea probelor și subiecții implicați în acest proces. Or, practica aplicării reglementărilor în cauză este neuniformă, caracterizată prin incertitudine și interpretări ambigue” [16, p. 21-22].

8. Latura subiectivă a infracțiunii de falsificare a probelor comisă în ambele domenii (civil/penal) se caracterizează prin vinovăție, adică intenție directă. Atitudinea psihică a făptuitorului în cazul infracțiunii respective se manifestă în primul rând prin intenția orientată direct spre falsificarea probele (total sau parțial) și concomitent de a duce în eroare organele de aplicare a legii. Odată cu vinovăția subiectului de drept, în acest întreg proces apare motivul și scopul, care sunt într-o strânsă legătură cu vinovăția infracțiunii, ca semn de bază al laturii subiective. În acest sens, concluzionăm că, pentru a analiza și aplica cu veridicitate norma penală prevăzută în art. 310 Cod penal, este meritoriu și bine venit de a cunoaște în detaliu întregul proces de atitudine volitivă a făptuitoru-

lui față de circumstanțele ce îl determină la comiterea infracțiunii de referință, chiar și în condiția în care motivul și scopul acesteia nu au importanță pentru constatarea și încadrarea juridică a faptei respective.

9. Factorul volitiv la infracțiunea de falsificare a probelor se exprimă prin voința subiectului de a realiza fapta, indiferent de survenirea consecințelor prejudiciabile. Acest lucru derivă din ideea că infracțiunea analizată are o componentă formală și respectiv nu este necesar de a constata atitudinea psihică a persoanei față de urmările prejudiciabile, întrucât acestea nu constituie un semn obligatoriu al laturi obiective.

10. În ambele modalități normative ale infracțiunii analizate, probele supuse falsificării constituie obiecte materiale ale infracțiunii și nu produse ale infracțiunii, acestea întrunind calitatea respectivă după exercitarea influenței infracționale asupra caracterului și formei lor autentice, urmată de survenirea modificărilor corespunzătoare în rezultatul desfășurării activității respective. Numai după un asemenea proces de denaturare, obiectul atentatului capătă calitatea de probă falsificată și respectiv devine un obiect al infracțiunii prevăzute de art. 310 Cod penal.

11. În contextul normelor stipulate în Codul contravențional și Codul administrativ, se constată cu certitudine faptul că în ambele cazuri, similar atât procesului civil cât și celui penal, semnificația, importanța și scopul probelor, prin esența lor, este aceeași, însă norma art. 310 Cod penal în redacția actuală nu permite de a califica falsificarea probelor în domeniile respective.

12. Potrivit normelor art. 310 Cod penal, subiecții infracțiunii sunt indicați expres. În fapt, exhaustivitatea stipulărilor menționate nu lasă loc și exclude posibilitatea calificării și încadrării conform normei indicate a acțiunilor de falsificare a probelor comise de către reprezentanții organului de constatare, ofițerii de investigații la efectuarea măsurilor speciale de investigații în cadrul urmăririi penale, agenții constatatori în cadrul proceselor contravenționale, reprezentantul autorității care examinează și soluționează procesul administrativ, inclusiv experți, consultanții procurorului, judecători, asistenții judecătorilor, grefieri și alți subiecți implicați în activitatea de administrare, păstrare și apreciere a probelor, care eventual dispun de posibilitatea reală de a influența procesele penale, civile, administrative sau contravenționale prin falsificarea probelor administrate în cadrul acestora. Or, încadrarea juridică a acțiunilor respective comise de către ultimii potrivit altor norme penale, eventual ar putea influența consecințele juridico-penale ale acestora și diminua din importanța și scopul sancțiunii aplicate [16, p. 23].

13. Subaprecierea normativă a gradului prejudiciabil în cazul falsificării probelor și atribuirea infracțiunilor respective la categoria celor ușoare și mai puțin grave nu permite aplicarea întregului spectru al măsurilor speciale de in-

vestigații pentru depistarea și probarea acestora, întrucât nu se întrunește condiția legală stabilită prin norma art. 132¹ alin. (2) pct. 2) Cod de procedură penală.

14. Prevederile articolului 310 din Codul penal nu prevăd răspunderea penală pentru deteriorarea, distrugerea, înlocuirea, sustragerea sau tănuirea probelor, care sunt de fapt acțiuni alternative de realizare a laturii obiective în cazul infracțiunii de referință, pe lângă denaturarea în esența sa a probelor, în condiția în care scopul final urmărit este unul comun de denaturare a tabloului probatoriu general într-o speță juridică din categoria celor menționate. Această lacună necesită a fi înlăturată nu prin interpretarea extensivă a metodelor și noțiunii de falsificare, dar prin intervenție legislativă și completarea normelor corespunzătoare. Completările respective vor asigura interpretarea fără echivoc a normelor penale și vor crea o bază normativă unică, necesară pentru protecția în măsură deplină a intereselor justiției pe segmentul aferent procesului probatoriu.

15. Tipurile de pedepse penale stabilite la moment de normele alin. (1) și alin. (2) ale art. 310 Cod penal nu reflectă în măsură deplină gradul prejudiciabil al infracțiunii respective și importanța unei protecții eficiente a relațiilor sociale din domeniul administrării probelor. În legătură cu aceasta, se impune necesitatea modificării sancțiunilor aplicate în sensul înăsprii acestora, pentru excluderea atitudinii formale a subiecților față de necesitatea respectării exacte a cerințelor legale stabilite pe dimensiunea administrării probelor.

16. În cazul infracțiunilor contra justiției, potrivit legislației penale naționale, este aplicată, ca măsură de pedeapsă complementară, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen anumit. Pedeapsa respectivă se dorește a fi un tip de barieră legală cu caracter preventiv, orientată la prevenirea comiterii de către subiect a unor alte infracțiuni din aceeași categorie, însă, în fapt, aceasta este limitată prin termenul stabilit, fiind și teoretic ineficientă, în situația în care ne raportăm la prevederile art. 111 Cod penal: „[s]tingerea antecedentelor penale anulează toate incapacitățile și decăderile din drepturi legate de antecedentele penale” [6]. Astfel, o asemenea pedeapsă oferă subiectului posibilitatea de a obține repetat funcții și calități speciale ce presupun activități în cadrul instituțiilor care realizează actul justiției. În acest sens, pledăm pentru modificarea termenului de aplicare a pedepsei complementare, majorându-i limita stabilită în prevederile prezentului Cod penal.

Problema științifică actuală, care se pretinde a fi soluționată conform rezultatelor prezentului studiu, constă în elaborarea unei abordări conceptuale complexe cu referire la infracțiunea de falsificare a probelor în corespundere cu cadrul teoretico-normativ existent, ceea ce a permis identificarea imperfecțiunilor de care suferă normele supuse analizei și, corespunzător, înaintarea unui șir de propuneri destinate să îmbunătățească dispoziția normei incriminatorii examinate, în vederea facilitării activității practicienilor la aplicarea corectă a

normelor prevăzute la art. 310 CP RM, dar și pentru asigurarea unei dezvoltări constante a cadrului teoretic aferent subiectului abordat.

În calitate de **rezultat** al studiului efectuat, considerăm necesar înaintarea unor recomandări cu titlu *de lege ferenda* în vederea modificării și completării Codului penal al Republicii Moldova, în ordinea care succede:

Capitolul XIV din Partea specială, prevederile articolului 310 se modifică și se completează cu următorul cuprins:

„Articolul 310. Falsificarea probelor

(1) Falsificarea, adică denaturarea sensului, modificarea conținutului sau structurii inițiale, sustragerea, tănuirea, înlocuirea, deteriorarea sau distrugerea, precum și crearea artificială a probelor în procesul civil sau administrativ de către un participant, reprezentantul acestuia sau, după caz, de către o altă persoană implicată în activitatea de administrare, păstrare și apreciere a probelor, se pedepsește cu amendă în mărime de la 850 la 1150 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani, în toate cazurile cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(2) Acțiunile prevăzute la alin. (1), săvârșite de către reprezentantul autorității publice cu statut de agent constator, care soluționează în limitele competenței sale cauza contravențională,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 850 la 1500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani, în toate cazurile cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin. (1), săvârșite de către reprezentantul organelor de constatare prevăzute în art. 273 alin. (1) Cod de procedură penală în cadrul activității de constatare a infracțiunilor, rezultatele căreia au servit temei pentru pornirea sau, după caz, refuzul de a porni urmărirea penală,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 1000 la 1500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani, în toate cazurile cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(4) Acțiunile prevăzute la alin. (1), săvârșite în procesul penal de către persoana care efectuează urmărirea penală sau măsuri speciale de investigații, reprezentantul organului de constatare, procuror, consultantul procurorului, apărătorul admis în procesul penal sau, după caz, de către o altă persoană impli-

cată în activitatea de administrare, păstrare și apreciere a probelor,
se pedepsesc cu închisoare de până la 5 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(5) Acțiunile prevăzute la alin. (1), (2), (3) sau (4):

a) săvârșite de două sau mai multe persoane;

b) soldate cu cauzarea de prejudicii materiale în proporții mari sau deosebit de mari persoanelor fizice sau juridice;

c) soldate cu liberarea unei persoane vinovate în comiterea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, de la răspunderea sau pedeapsa penală,

se pedepsesc cu închisoare de până la 8 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 5 ani.

(6) Acțiunile prevăzute la alin. (1), (2), (3), (4) sau (5):

a) săvârșite în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale;

b) soldate cu învinuirea unei persoane nevinovate în comiterea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave,

se pedepsesc cu închisoare de la 12 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 5 ani.”

BIBLIOGRAFIE

- 1) AIRAPETEAN, Artur, IONIȚĂ, Diana, PRODAN, Svetlana, POPOV, Ruslan. *Note de curs Drept Penal. Partea Specială* (Ciclu I), Chișinău. Aprobata la ședința Senatului USEM din 01.07.2013, proces verbal nr. 9.
- 2) BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău: Editura F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2004. 458 p. ISBN 9975-9788-7-8.
- 3) BRÎNZĂ, Sergiu, ULIANOVSCHI, Xenofon, STATI, Vitalie, GROSU, Vladimir, ȚURCANU, Ion. *Drept penal. Partea specială*. Volumul II. Chișinău: Editura „Cartier Juridic”, 2005. pp. 588. ISBN 9975-79-324-X.
- 4) BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială*. Volumul II. Chișinău: Editura F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2011. pp. 691-692. ISBN 978-9975-53-034-7.
- 5) CIBOTARU, Vasile. *Falsificarea probelor: examen teoretic și practic*. În: *Anale științifice ale Universității de Stat din Moldova. Științe juridice. Științe sociale*. Chișinău: Editura CEP Universitatea de Stat din Moldova, 2020. pp. 38. ISSN 1857-3665, ISBN 978-9975-152-40-2.
- 6) Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002 În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.04.2009, nr. 72-74, modificat prin Legea nr. 316 din 17.11.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 09.12.2022, nr. 394-400, în vigoare din 09.01.2023.
- 7) Codul penal al Federației Ruse nr. 63-Φ3 din 13.06.1996, cu ultimele modificări și completări din 15.03.2023 [citat 20.03.2023]. Disponibil: <https://rulaws.ru/uk/Razdel-X/Glava-31/Statya-303/>.
- 8) Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 104/447 din 07.06.2003; Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 248-251/699 din 05.11.2013.
- 9) Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 21.06.2013, nr. 130-134, art. 415.
- 10) Date statistice oferite de către Serviciul Tehnologii Informaționale al Ministerului Afacerilor Interne din 14.01.2022 cu nr. 8/6-3-P-25/2022.
- 11) *Detección de falsificación, Pruebas de autenticidad | Componentes electrónicos* [citat 30.06.2022]. Disponibil: <https://wpo-altertechnology.com/es/deteccion-falsificacion-pruebas-de-autenticidad-componentes-electronicos/>.
- 12) GHIRDOVEANU, Ilie-Adrian, HĂRĂBOIU, Florian. *Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii în procesul penal* din 16.09.2017, București [citat 29.06.2022]. Disponibil: <https://www.juridice.ro/535174/probele-mijloacele-de-proba-si-procedeele-probatorii-in-procesul-penal.html>.
- 13) MACARI, Ivan. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială*. Chișinău: Editura Universității de Stat din Moldova, 2003. 366 p. ISBN 9975-70-247-3.

14) MATEUSZ, Ziębaczewski. *Tworzenie i preparowanie fałszywych dowodów – art. 235 kk.* Kancelaria prawa rodzinnego, Poznań [citat 29.06.2022]. Disponibil: <https://prawo-karne-adwokat.com.pl/tworzenie-preparowanie-falszywych-dowodow-art-235#:~:text=Tworzenie%20fa%C5%82szywych%20dowod%C3%B3w%20mo%C5%BCe%20polega%C4%87,kieruje%20%C5%9Bciganie%20przeciwko%20innej%20osobie>.

15) PETERSCHI, Eugeniu, GHERMAN, Marian. *Legislația statelor care incriminează indirect răspunderea penală pentru infracțiunea de falsificare a probelor.* Chișinău. În: Revista Administrarea Publică nr. 4, 2020. pp. 43. ISSN 1813-8489.

16) PETERSCHI, Eugeniu. *Considerațiuni generale privind infracțiunea de falsificare a probelor.* Chișinău. În: Revista Legea și Viața, nr. 6, 2018. pp. 21 – 24. ISSN 1810-309X.

17) SCHIAVO, Silvia. *Intorno alla sentenza pronunciata sulla base di prove false.* Rivista di Diritto Romano - II, 2002 [citat 01.07.2022]. Disponibil: <https://www.ledonline.it/rivistadirittoromano/allegati/dirittoromano02schiaivo.pdf>.

18) АВАНЕСЯН, Артур. Фальсификация доказательств. Москва. В: Адвокатская газета, № 21, 2022 [citat 23.01.2023]. Disponibil: <https://www.advgazeta.ru/mneniya/falsifikatsiya-dokazatelstv/>.

19) Администрация Можайского городского округа Московской области. Прокурор разъясняет, от 26.05.2021, Можайск [citat 23.06.2022]. Disponibil: <https://admmozhaysk.ru/article/prokuroor-raz-yasnyaet-272271>.

20) АСТАШОВ, Сергей. Фальсификация доказательств по гражданскому делу (части 1 и 3 статьи 303 Уголовного Кодекса Российской Федерации): проблемы уголовно-правовой регламентации и квалификации. Автореферат. Диссертация кандидата юридических наук. Москва, 2013. стр. 24-25 [citat 23.10.2021]. Disponibil: <http://www.dslib.net/kriminal-pravo/falsifikacija-dokazatelstv-po-grazhdanskomu-delu-problemy-ugolovno-pravovoj.html>.

21) БЕЛКИН, Рафаил. Собрание, исследование и оценка доказательств. Сущность и методы. Москва, 1966. 10 с.

22) Гражданский процесс: Учебник. Под редакцией: МУСИНА, Валерия, ЧЕЧИНОЙ, Надежды, ЧЕЧОТА, Дмитрия. Москва, 1996. 187 с.

23) ЗАБОРОВСКИЙ, Виктор. Некоторые проблемные аспекты привлечения адвоката к уголовной ответственности за совершение им преступлений в соответствии с Украинским законодательством. В: Алтайский юридический вестник Научный журнал Барнаульского юридического института МВД России, № 3 (19), Алтайский край, г. Барнаул, 2017. стр. 86-87. ISSN: 2307-5309 [citat 25.06.2022]. Disponibil: <http://vestnik.buimvd.ru/nauka/urvest/1908.pdf>.

24) ИДРИСОВ, Кадирабадан. Преступления против правосудия, совершаемые должностными лицами органов предварительного расследования и суда. Автореферат к диссертации кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2007. 12 с. [citat 26.09.2022]. Disponibil: <http://www.dslib>.

net/kriminal-pravo/idrisov-prestuplenija-protiv-pravosudija-sovershaemye-dolzhnostnymi-licami-organov.html.

25) КРАСНИКОВ, Антон. Почему доказательства фальсифицируют часто и как это прекратить. В: Право 300 – каталог юридических компаний, от 11.09.2020, Москва [citat 19.06.2022]. Disponibil: <https://300.pravo.ru/opinion/225353/>.

26) КУРЛЯНДСКИЙ, Виталий. Уголовная политика, дифференциация и индивидуализация уголовной ответственности. Основные направления борьбы с преступностью. Москва, 1975. 82 с.

27) МЕНЮК, Дарина. Дисертація перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами у цивільному процесі України. Киев, 2021. стр. 91-92. УДК 347.91 [citat 23.01.2023]. Disponibil: <http://idpnan.org.ua/files/2021/menyuk-d.o.-pereglyad-sudovih-rishen-za-novoviyavlenimi-abo-viklyuchnimi-obstavinami-u-tsilvilnomu-protsesi-ukrayini.pdf>.

28) ПИНЧУК, Дмитро. Кримінально-процесуальні наслідки фальсифікації доказів. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. (Робота виконана в Київському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України). Киев, 2009. 8 с.

29) СТРОГОВИЧ, Михаил. Курс советского уголовного процесса. Том 1. Основные положения советского уголовного процесса. Издательство „Наука”, Москва, 1968. стр. 288-289 [citat 24.04.2022]. Disponibil: http://kalinovsky-k.narod.ru//b/strogovich/Strogovich_1.pdf.

30) СТЕПАНОВ, Сергей. Встановлення фальсифікації (підроблення) доказів та його наслідки. В: Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. Том 1. Випуск 1/1. Одеса, 2014. 178 с. ISSN 2413-9998 [citat 17.05.2021]. Disponibil: <file:///C:/Users/DIE/Downloads/179852-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-398546-1-10-20191004.pdf>.

31) ТРЕУШНИКОВ, Михаил. Судебные доказательства. Издание третье, исправленное и дополненное. Москва, 2004. 79 с. [citat 28.04.2022]. Disponibil: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/TREUSHNIKOV_2004.pdf.

32) ФАКТУЛЛИН, Фидаи. Общие проблемы процессуального доказывания. Издание Казанского университета, Казань, 1976. 102 с.

33) ШЕРМАНОВ, Иван. Фальсификация доказательств и результатов оперативно-розыскной деятельности. В: журнале Научные высказывания, № 2 (10). Москва, 2022 [citat 23.01.2023]. Disponibil: https://nvjournal.ru/article/Falsifikatsija_dokazatelstv_i_rezultatov_operativno-rozysknoj_dejatelnosti/.

34) ШВАРЦ, Михаил. К вопросу о фальсификации доказательств в арбитражном процессе. В: Арбитражные споры, № 3 (51). Санкт-Петербург, 2010 [citat 23.01.2023]. Disponibil: <https://arbspor.ru/articles/1050/>.

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice naționale și internaționale (15):

1) *Elemente privind sancțiunile în normele care incriminează fapte de falsificare a probelor (Elements concerning sanctions in the rules criminalizing the falsification of evidence)*. În: Revista „Institutul Național al Justiției”, nr. 2/2019, **tipul „B”**, Chișinău;

2) *Delimitarea infracțiunii de falsificare a probelor de denunțarea falsă și declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă reglementate în Codul penal al Republicii Moldova*. În: Revista „Dreptul”, nr. 3/2019, **tipul „B+”**, București, România;

3) *Retragerea licenței pentru exercitarea profesiei de avocat ca urmare a falsificării probelor*. În: Revista Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice. Nr. 13/2021, **tipul „B”**, Chișinău;

4) *Dislocarea răspunderii penale a infracțiunii de falsificare a probelor în legile penale ale altor state*. În: Revista „Universul Juridic”, nr. 9/2021, București, România;

5) *Obiectul material și/sau imaterial în cazul infracțiunii instituite la art. 310 Cod Penal al Republicii Moldova*. În: Revista „Administrarea Publică”, nr. 3/2020, **tipul „B”**, Chișinău;

6) *Analiza generală a subiectului ca element al componenței de infracțiune și analiza individuală a subiectului faptei prejudiciabile incriminate la art. 310 Cod penal al R. Moldova*. În: Revista „Jurnalul Juridic Național”, nr. 4/2019, **tipul „C”**, Chișinău;

7) *Legislația statelor care incriminează indirect răspunderea penală pentru infracțiunea de falsificare a probelor*. În: Revista „Administrarea Publică”, nr. 4/2020, **tipul „B”**, Chișinău;

8) *Modele normative de incriminare a infracțiunii de falsificarea probelor în legislația diferitor state*. În: Revista „Vector European”, nr. 1/2021, **tipul „C”**, Chișinău;

9) *Considerațiuni generale privind infracțiunea de falsificare a probelor*. În: Revista „Legea și Viața”, nr. 6/2018, **tipul „C”**, Chișinău;

10) *Structura și dinamica infracțiunii prevăzute la art. 310 Cod penal al R. Moldova în perioada anilor 2008-2018*. În: Revista „Intellectus”, nr. 1-2/2020, Chișinău;

11) *Анализ субъективной стороны преступления по фальсификации доказательств с уголовно-правовой точки зрения*. În: Revista „Lingvo-Science”, nr. 30/2020, Bulgaria;

12) *Examinarea laturii subiective a infracțiunii de falsificare a probelor*. În: „Revista Națională de Drept”, nr. 1-3/2020, **tipul „B”**, Chișinău;

13) *Evoluția și extinderea infracțiunii de falsificare a probelor pe teritoriul Republicii Moldova*. În: Revista „Intellectus”, nr. 3-4/2020, Chișinău;

14) *Interpretări științifice ale infracțiunii de falsificare a probelor la nivel internațional și în conjunctura dreptului internațional*. În: Revista Academiei de Administrare Publică „Relații internaționale. Plus”, nr. 2/2021, **tipul „B”**, Chișinău;

15) *Aspecte delimitative ale infracțiunii de fals în acte publice și a celei de fals al probelor*. În: Revista „Intellectus”, nr. 3-4/2021, Chișinău.

Articole în lucrările conferințelor (14):

1) *Analiza juridico-penală a infracțiunii de falsificare a probelor*. În: materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere” din 26 iunie 2018. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI;

2) *Însemnătatea subiectului componenței de infracțiuni și analiza subiectului acțiunilor ilicite de falsificare și tănuire a probelor*. În: materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova și Ucraina în contextul proceselor de euro-integrare” din 2-3 noiembrie 2018, Chișinău;

3) *The scientific analysis of the crimes against justice in the legislation of the republic of Moldova*. În: materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Eficiența normelor legale. Globalizarea și dreptul” din 23-25 mai 2019. București: Facultatea de Drept din Cluj-Napoca a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”;

4) *Incriminarea infracțiunii de falsificare a probelor în legislația altor state*. În: materialele Conferinței științifice internaționale „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației” din 6 iunie 2019. Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”;

5) *Elemente de drept comparat privind infracțiunea de falsificare a probelor*. În: materialele Conferinței „Realități și perspective ale învățământului juridic național”, Chișinău, 1-2 octombrie 2019, Volumul – II. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova;

6) *Latura obiectivă a infracțiunii de falsificare a probelor într-un proces civil*. În: materialele Conferinței științifice interuniversitară internațională a studenților-doctoranzi cu genericul „Prevenirea și combaterea criminalității – probleme, soluții și perspective”, ediția a I-a, din 24 ianuarie 2020. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI;

7) *Le côté objectif de l'infraction de falsification des preuves*. În: materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Актуальные научные

исследования в современном мире”, nr. 1/2020, ediția a LVII-a, partea a II-a, din 26-27 ianuarie 2020, orașul Pereaslav, Ucraina;

8) *Calificarea infracțiunii de fals prin prisma art. 310 și art. 361 cod penal al Republicii Moldova-studiu cazuistic*. În: materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene” din 27-28 martie 2020, Chișinău;

9) *Examinarea laturii obiective a infracțiunii de falsificare a probelor într-un proces penal – în corespundere cu prevederile Codului penal al RM*. În: materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Teoria și practica administrării publice” din 22 mai 2020. Chișinău: Academia de Administrare Publică de pe lângă Guvernul Republicii Moldova;

10) *The legal object in the offenses of falsification of evidence*. În: materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Modern scientific challenges and trends”, nr. 5/2020, ediția a XXVII-a, partea a II-a, din 31 mai 2020, Varșovia (Republica Polonă);

11) *Inspirații normative privind răspunderea penală a infracțiunii de falsificare a probelor în legislațiile penale ale altor state*. În: materialele Conferinței științifice interuniversitară internațională a studenților-doctoranzi cu genericul „Prevenirea și combaterea criminalității – probleme, soluții și perspective”, ediția a II-a, din 26 iunie 2020. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI;

12) *Reguli tactice generice privind ambalarea, sigilarea, etichetarea și păstrarea mijloacelor materiale de probă în vederea evitării falsificării acestora în cadrul proceselor judiciare*. În: materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice”, ediția a VII-a, din 26 februarie 2021. Chișinău: Academia de Administrare Publică de pe lângă Guvernul Republicii Moldova;

13) *Studiu cazuistic privind calificarea infracțiunii de fals: art. 310 CP RM versus art. 361 CP RM*. În: materialele Conferinței științifice interuniversitară internațională a studenților-doctoranzi cu genericul „Prevenirea și combaterea criminalității – probleme, soluții și perspective”, ediția a III-a, din 25 martie 2021. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI;

14) *Dislocarea răspunderii penale a infracțiunii de falsificare a probelor în diverse legi penale ale altor state*. În: materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Teoria și practica administrării publice”, din 21 mai 2021. Chișinău: Academia de Administrare Publică de pe lângă Guvernul Republicii Moldova.

Alte lucrări și realizări specifice diferitor domenii științifice (1):

Delimitarea infracțiunii falsificarea rezultatelor votării de falsificarea probelor. În: ziarul bilunar editat de către Academia de Administrare Publică de pe lângă Guvernul Republicii Moldova „Funcționarul public”, nr. 2/2021, Chișinău.

ADNOTARE

Piterschi Eugeniu. Analiza juridico-penală a infracțiunii de falsificare a probelor. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2023.

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 203 titluri, 185 pagini de text de bază, și 4 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 30 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: infracțiune, justiție, probe, dovezi, proces penal, proces civil, elemente, fals, fapte, calitate de probe, document, falsificarea probelor, comparat, autentic, consecințe.

Scopul lucrării: constă în elucidarea faptei de falsificare a probelor ca infracțiune incriminată în legislația penală a Republicii Moldova. În special, studiul este concentrat în direcția analizei și constatării impedimentelor întâmpinate de către subiecții de aplicare a legii în aplicarea practică a prevederilor articolului 310 Cod penal, iar ca rezultat înaintarea la acest subiect a recomandărilor de modificare și completare a normei prenotate.

Obiectivele cercetării: analiza evoluției incriminării infracțiunii de falsificare a probelor în legislația penală a Republicii Moldova și a altor state; elucidarea esenței falsificării probelor ca fenomen socio-juridic; analiza cauzelor și condițiilor generatoare ale infracțiunii de falsificare a probelor și a elementelor constitutive ale acesteia; realizarea unui studiu de drept penal comparat; studierea practicii judiciare în materie de falsificare a probelor, formularea recomandărilor în vederea excluderii deficienței constatate și aplicării uniforme a normelor respective de către organul de urmărire penală și instanțele de judecată; evidențierea unor propuneri *de lege ferenda* ce ar viza perfecționarea cadrului normativ-penal referitor la incriminarea infracțiunii de falsificare a probelor, etc.

Noutatea și originalitatea științifică: studiul respectiv, reprezintă o etapă incipientă în domeniul de cercetare complexă a aspectelor juridico-penale ale infracțiunii de falsificare a probelor. În rezultatul unei cercetări evolutive, aplicând metoda comparativă, în lucrare au fost formulate concluzii și recomandări care pot constitui un fundament științific pentru modificarea și completarea prevederilor art. 310 Cod penal (Falsificarea probelor).

Problema științifică soluționată: constă în analiza teoretico-practică a cadrului normativ de incriminare a infracțiunii prevăzute de art. 310 Cod penal. La fel, a fost elaborat mecanismul juridico-penal necesar estimării eficienței funcționării prevederilor legale în domeniu, cu formularea unor concluzii și recomandări de ordin teoretico-practic și normativ, inclusiv cu titlu *de lege ferenda*, orientate spre perfecționarea și interpretarea uniformă a semnelor obiective și subiective ale infracțiunii analizate.

Semnificația teoretică: este caracterizată prin faptul că în rezultatul studiului au fost identificate lacune legislative care creează impedimente la aplicarea în practică a prevederilor articolului supus cercetării. În același context, au fost puse la dispoziție soluții de ajustare a cadrului normativ, prin modificarea și completarea prevederilor art. 310 Cod penal.

Valoarea aplicativă: constatările și concluziile identificate în rezultatul prezentei cercetări pot servi drept reper pentru completarea legislației penale a Republicii Moldova, realizarea eficientă a obiectivelor prezentului act normativ și protecția justiției. Rezultatele cercetării subiectul abordat servesc drept o sugestie în domeniul reglementării răspunderii penale pentru falsificarea probelor și evoluția unor noi teorii de prevenire a infracțiunii date.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele științifice obținute în cadrul prezentei cercetări urmează a fi folosite în procesul instruirilor universitare cu profil juridic, a masteranzilor, precum și a doctoranzilor. Totodată, prezentele constatări și recomandări vor fi utile subiecților de aplicare a legii, în practica cotidiană.

АННОТАЦИЯ

Питерский Евгений. Уголовно-правовой анализ преступления - фальсификация доказательств. Докторская диссертация. Кишинэу, 2023.

Структура диссертации: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 203 источников, 185 страниц основного текста и 4 приложения. Результаты исследования были опубликованы в 30 научных работах.

Ключевые слова: преступление, правосудие, доказательства, подтверждение, уголовный процесс, гражданский процесс, элементы, фальсификация, факты, качество доказательств, документ, фальсификация доказательств, сравнение, подлинность, последствия.

Цель работы: состоит в выявлении акта фальсификации доказательств как уголовного наказуемого деяния в уголовном законодательстве Республики Молдова. В частности, исследование ориентировано в направлении анализа и определения препятствий, с которыми сталкиваются правоприменительные субъекты при практическом применении положений ст. 310 УК, и, как следствие, представление данному объекту рекомендаций по изменению и дополнению указанной нормы.

Задачи исследования: анализ эволюции инкриминирования преступления о фальсификации доказательств в уголовном законодательстве Республики Молдова и других государств; выявление сути фальсификации доказательств как социально-правового явления; анализ условий возникновения фальсификаций доказательств как преступления, а также признаков составляющие содержание данного преступного деяния; проведение сравнительного уголовно-правового исследования; изучение судебной практики по делам о фальсификации доказательств; выработка рекомендаций в целях устранения выявленного пробела и единого применения соответствующих норм органами уголовного преследования и судами; выделение ряда законодательных предложений, направленных на совершенствование нормативно-правовой базы в части инкриминирования преступления фальсификации доказательств и др.

Научная новизна и оригинальность: настоящая диссертация представляет собой ранний этап комплексного исследования уголовно-правовых аспектов преступления фальсификации доказательств. В результате эволюционного исследования с применением сравнительного метода в диссертации сформулированы выводы и рекомендации, которые могут составить научную основу для изменения и дополнения положений ст. 310 УК РМ.

Решённая научная задача: заключается в теоретико-практическом анализе нормативной базы инкриминирования преступления, предусмотренного ст. 310 УК РМ. Так же, разработан уголовно-правовой механизм, необходимый для оценки эффективности функционирования правовых норм в данной сфере, с формулировкой выводов и рекомендаций теоретико-практического и нормативного порядка, в том числе с точки зрения *Lex ferenda*, направленных на совершенствование и единое толкование объективных признаков и субъективных сторон анализируемого преступления.

Теоретическая значимость работы: характеризуется тем, что в результате исследования были выявлены законодательные пробелы, создающие препятствия для практического применения положений исследуемой статьи. В этом же контексте были предложены решения по изменению нормативной базы путём внесения изменений и дополнений положений ст. 310 Уголовного кодекса.

Прикладное значение: факты и выводы, выявленные в результате данного исследования, могут послужить ориентиром для доработки уголовного законодательства Республики Молдова, эффективного достижения целей настоящего нормативного акта и защиты правосудия. Выводы и исследования, вытекающие из затронутой темы, могут рассматриваться в качестве предложений в области регулирования уголовной ответственности за фальсификацию доказательств и разработки новых теорий предупреждения данного преступления.

Внедрение научных результатов: полученные в настоящем исследовании научные результаты могут быть использованы в процессе обучения в вузах юридического профиля, на магистратуре, а также докторантуре. В то же время, данные выводы и рекомендации могут быть полезны субъектам правоприменения в их повседневной практике.

ANNOTATION

Piterschi Eugeniu. Legal-criminal analysis of the crime of falsifying evidence.

PhD thesis in law. Chisinau, 2023.

Thesis structure: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 203 titles, 185 pages of basic text, and 4 annexes. The results obtained are published in 30 scientific papers.

Keywords: crime, Justice, proof, evidence, criminal trial, civil trial, elements, forgery, facts, quality of evidence, document, falsification of evidence, compared, authentic, consequences.

The purpose of the work: is to elucidate the act of falsification of evidence as criminal offence in the criminal legislation of the Republic of Moldova. In particular, the study is focused on the analysis and finding of the impediments encountered by law enforcement subjects in the practical application of the provisions of Article 310 of the Criminal Code, and as a result the submission to this subject of the recommendations for amending and supplementing the prenoted norm.

Research objectives: analysis of the evolution of the criminalisation of the offence of evidence falsification in the criminal legislation of the Republic of Moldova and other states; elucidation of the essence of falsification of evidence as a socio-legal phenomenon; analysis of the causes and conditions giving rise to the offence of tampering with evidence and its constituent elements; conducting a comparative criminal law study; studying the judicial practice in the field of evidence falsification, formulation of recommendations in order to exclude the deficiency found and uniform application of those rules by criminal prosecution bodies and courts; highlighting some proposals of *lex ferenda* which would aim at improving the normative-criminal framework concerning the criminalisation of the offence of tampering with evidence, etc.

Scientific novelty and originality: this study represents an early stage in the field of complex research into the legal-criminal aspects of the offence of falsification of evidence. As a result of an evolutionary research, applying the comparative method, conclusions and recommendations have been formulated in the work which can constitute a scientific basis for amending and supplementing the provisions of Article 310 of the Criminal Code (Falsification of evidence).

The scientific problem solved: consists in the theoretical-practical analysis of the normative framework for criminalisation of the offence provided by art. 310 Criminal Code. The legal-criminal mechanism necessary to assess the effectiveness of the functioning of the legal provisions in this field was also developed, with the formulation of theoretical-practical and normative conclusions and recommendations, including by way of *lex ferenda*, aimed at the improvement and uniform interpretation of the objective and subjective signs of the offence analysed.

Theoretical significance: it is characterised by the fact that the outcome of the study identified legislative gaps that create impediments to the application in practice of the provisions of the article under investigation. In the same context, solutions for adjusting the regulatory framework were provided, by amending and supplementing the provisions of Article 310 of the Criminal Code.

Applicative value: the findings and conclusions identified in the result of this research can serve as a benchmark for completing the criminal legislation of the Republic of Moldova, the effective realization of the objectives of this normative act and the protection of justice. The results of the research on the subject serve as a suggestion in the field of regulation of criminal liability for evidence falsification and the development of new theories of prevention of the given crime.

Implementation of scientific results: the scientific results obtained in this research can be used in the process of university studies with legal profile, master's, as well as doctoral students. At the same time, current findings and recommendations can be useful to law enforcement subjects in their daily practice.

PITERSCHI Eugeniu

**ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNII
DE FALSIFICARE A PROBELOR**

Specialitatea științifică: 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 20.04.2023

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2,88

Formatul hârtiei 60x90/16

Tiraj 20 ex.

Comanda nr. ____

Tiparul executat la Editura „UNIVERSUL”
mun. Chișinău, str. Vlaicu Pârcălab nr. 45,
Republica Moldova